

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Brevis Institvtio De Salvtari Poenitentia Peccatoris

Viexmont, Claude de

Coloniae Agr., 1725

VD18 1361598X

Qvinta Pars De Vita In Melivs Commvtanda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-50113](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-50113)

INSTITVTIONIS PARAENETICAE

AD
POENITENTIAM.

QVINTA PARS,

DE

VITA IN MELIUS COMMV-
TANDA.

QVOD NVLLA PASSIONE DEVS
AFFICITVR, NEC PRIVS PECCA-
TOREM DESERIT, QVAM AB
EO DESERATVR.

CAPVT PRIMVM.

Vinto dicis, quòd propter plurima
eaque grauiſſima peccata tua, Deus
(qui, cuius vult, miſeretur, & quem Rom. 9.
vult, indurat) tibi gratiam ſuam ſub-
traxit, te deſeruit, & in peccatis tuis te indu-
rauit. Vnde cùm non ſit volentis aut curren- Ibidem.
tis hominis, ſed Dei miſerentis ſuſceptum pec-
cati iugum à cervicibus excutere, deſperas te
poſſe à malo declinare & facere bonum: quòd
Deum, ſine quo ne cogitare quidem bonum Rom. 9.
H a potes,

potes, tibi inimicum putes. R. O homo tu quis es, qui respondeas Deo? Nunquid dicit figmentum ei qui se fecit, quare sic me fecisti? Per hoc, quòd homo de humo sumptus es, iudiciorum Dei abyssum discutere dignus non es: nequaquam sufficit sensus tuæ carnis, secreta penetrare summæ maiestatis: melior est fidelis ignorantia, quàm temeraria scientia. Dominus non ad suam discussionem, sed ad suum te creauit honorem: vt suorum seruus esses præceptorum, non autem iudex actuum suorum. Satis esse debet Christiano ex fide adhuc viuenti, & quod perfectum est nondum videnti, sed videre speranti: credere, quòd apud Deum nulla esse potest iniustitia, tamen eius iustitiæ potest ignorari causa. Alioqui scrutator maiestatis opprimetur à gloria.

Tu verò de Deo, cui nil fellis, nil amaritudinis inest, qui immutabilis, & impassibilis est, sicut de hominibus iudicas? homini quidem iustum videtur, vt suam vlciscatur iniuriam, Dei verò misericordia est pœnitenti relaxare offensam. Dominus cùm à seruo offenditur, solet eum à conspectu suo expellere, à supplicante faciem auertere, & roganti veniam denegare: à Deo autem licet superbiendo auertaris, & is à te per iustitiam auertatur: tamen cùm humiliatus ad eum conuerteris, per misericordiam conuerti non dedignatur. Nec in hoc alicui mutationi subiacet, qui ab æterno incommutabilis permanet. Naturam illam simplicem nulla perturbatio concutit, nulla passionis necessitas afficit: sed quia de Deo nisi

secun-

Iudicia Dei non sunt discutenda. Hieronym. Melior est rusticitas sancta, quam eloquentia peccatrix,

Proverb. 25. Superior cùm a suo subdito offenditur, aliquando etiam eum à conspectu suo detinet disiunctum, aut sepositum, gratiam acque fauorem suum ei subtrahendo.

Deus immutabilis.

secundum humanum morem loqui non possumus, ideo temporalem Dei punitionem, vocamus iram: sententiam aeternae damnationis, furorem, gratuitam bonorum largitionem, misericordiam: & sic de aliis. Quod haec irati, furentis, miserentis hominis, & diuersimodè affecti sint opera. Sic tamen vt semper de eo in bonitate sentiamus, in simplicitate cordis eum quaeramus: nihilque in eo esse credamus, quod non sit ipsemet Deus: districtum enim iudicium inconcussus peragit, & permanens mansuetus iniustos punit. Nec tamen in hoc aliisque operibus suis vlla est apud eum transmutatio, aut vicissitudinis obumbratio: sicut & hic ex calore solis multa fiunt, nulla tamen in ipso vel calore eius fit mutatio, sed tantum in iis quae fiunt: sic & Dominus Deus iuxta sempiternam suam voluntatem multa quotidie creat, facitque existere, sine vlla motione vel sui mutatione. Tamen sicut nauta, dum à litore, in quo plantata est arbor, recedit, suo recessu arborem moueri credit: cum tamen in eodem littore semper fixa maneat, solusque ipse recedat: Et sicut si quis claudat oculos reuens solem aspicere, nulla mutatio fit in sole, sed tantum in oculis se habentibus diuersimodè: Haud aliter dum Deus aliquid sicut in aeterna sua voluntate fuerat, de nouo facit, dum hominis miseretur, aut in eum vleiscitur: dum homo per peccatum à Deo auertitur, nulla fit in Deo mutatio, sed tantum in homine se habente vario modo.

Solisealor.
Deus indies
multa creat
& facit sine
sui vlla inu-
tatione.

Arbor in
littore.

Deus ubi-
que est.
Simile,

Deus nobis
inuisibilis,

Anima inui-
sibilis.

Peccata se-
parant inter
Deum &
nos.

Anima est
vita corpo-
ris, & Deus
est vita ani-
mæ.

Deus inui-
tus à nobis
recedit.

Recedis autem à Deo, non per distantiam localem: quia sicut anima hominis tota est in toto corpore, & tota in qualibet eius parte; tamen propter maiorem in corde operationem specialiter illic residere dicitur. Sic & Dominus Deus noster quamuis specialiter dicatur esse in calis, quòd illic gloriam suam communicat beatis; tamen ubique substantialiter & præsentialiter est totus, impletque latitudinem orbis totius; tametsi carnalibus oculis nostris simplicissima illa natura est inuisibilis. Cuius tamen ubique præsentia cognoscitur, dum in omnibus, quæ hic sunt, eius cooperatio, sustentatio & gubernatio perspicitur: quæ omnia statim conciderent, nisi adminiculo creatoris sui velut manum supponentis facta & sustentata essent; sicut nec à nobis animæ præsentia aliter videri potest, quam per vitales suas suo in corpore operationes. Recedis igitur à Deo non per distantiam localem, sed quia inter te & eum, peccatorum opponis obicem. Sicut enim paries separat inter oculum & lucem, sic peccata inter Deum & hominem. Et sicut vita corporis anima est, ita animæ vita Deus est: & sicut moritur corpus, si anima deserat; ita moritur anima, si deserat Deus: sicut mors exterior ab anima separat carnem; ita mors interior à Deo separat animam. O quanta miseria est ab eo longè esse, qui ubique est; & sine eo esse, sine quo nemini potest bene esse? Ille tamen semper inuitus ab homine recedit, nullum spontaneus deserit; nunquam deest, nisi prius expulsus. Quem dum

dum per peccatum expulisti, te quidem à salute tua alienum fecisti, & Deo nihil damni intulisti. Veluti si à vitis radice (ego sum vitis, & vos palmites, dicit Dominus) palmes non auellatur, fert fructum multum, suumque à radice sumit nutrimentum; qui si auellatur, viti quidem nulli damno est: sic quippe vitis est in palmitibus, vt vitale nutrimentum subministraret eis, non autemumat ab eis: Ita in Christo manentibus, & Christum in se manentem habentibus, ab eo multa dona virtutum emanant & gratiarum, quod Christianis prodest, non Christo. Quandoquidem præciso palmitate potest de viua radice alius pullulare: qui autem præcisus est, sine radice viuere non potest, sed arescet, colligetur, & in ignem mittetur. Et veluti qui à luce oculos suos auertit, luci quidem nullum damnum intulit, semetipsum vero tenebris condemnauit: haud secus dum Deo qui mentium lumen est, adhærere contempsisti, in tenebras corruisti, non oculorum, sed morum: etsi oculorum non exteriorum, quibus discernitur album à nigro, sed interiorum, quibus discernitur iustum ab iniusto. Nam veluti, nisi locus solis radio illustretur, ibi volitantes atomi non videntur: sic & tu, qui à diuinæ illuminationis gratia excidisti, multa committis, quæ peccata sunt, nec tamen animaduertis: quæ ii diligentissimè discutiunt, & in se districtissimè reprehendunt, qui sole iustitiæ intus illustrati sunt.

Qui ab interiori diuinæ illuminationis gratia excidisti (nec tamen penitus, quamdiu in

Palmes
auulsus.
Ioan. 15.

Oculos suos
à luce auer-
tens.

Tenebræ in-
teriores.

Atomi.

Tenebrae
exteriores,

Peccator
per se cor-
ruit, nec per
se resurgit.

Sol omnium
sele obicit
oculis.

hac vita es constitutus) & in tenebras interiores, mentisque cæcitatem corruisti. Si in tua cæcitate vsque in finem perstiteris, & à sole iustitiæ illuminationis suæ gratiam recipere neglexeris, tandem in exteriores tenebras corrues, æternæque damnationis noctem, ab eo longissimè semotus, qui lucem habitat inaccessibilem. Præterea dum à Deo (qui est omne bonum, summè bonum, & sine quo nihil est bonum) te per peccatum aueristi, Deo (qui bonorum tuorum non eget) nihil damni intulisti, sed summo bono priuatus in summam miseriam deuenisti. Non tamen sicut per te & ex propria tua voluntate potuisti de bono in malum corruere, ita quoque per te & ex sola tua voluntate potes de malo in bonum resurgere: etsi facile fuit voluntati tuæ stare ne caderet, Non tamen ita facile erat resurgere, si caderet. Cecidisti sola voluntate in foueam peccati, sed non ex sola tua voluntate potes inde liberari. Non enim vulnus tam facile curatur, quàm infertur: nec tam facile quis de fouea exit, quàm in eam cecidit: sed nisi quis de sursum funem demittat, lapsumque hominem ea apprehensum sustollat, nunquam per se inde exurgere queat: sic nisi te præueniat Dei gratia, exire non potes de peccati fouea; parata tamen est semper te adiuuare, te inde extrahere: tu tantum gratiam Dei te præuenientem apprehende, & Deo salutem tuam operanti cooperare: & mihi crede, liberaberis. Nam velut solus oculus Solem videre non potest, nisi Solis lumen oculum præueniat, vt videat: tamen interdum Solis

Solis

Solis (qui super omnes indifferenter oritur) libera est intuitio: hominique liberum est oculos claudere, ne Solis lumen admitat, aut aperire, ut illud recipiat. Haud secus tibi, qui per te in peccatum cecidisti, nec tamen per te potes resurgere: liberum est præueniente diuinæ illuminationis gratia à peccato resurgendi accipere, aut non accipere gratiam.

Gratia autem specialis, qua Deus præuenit peccatorem, ut resurgat, duplex est. Vna specialior, nec semper ad salutem necessaria: est immissio aduersitatis, quæ mentem occupet hominis, expellatque perniciosam peccati delectationem subtractio opportunitatis peccandi, ablatio aut debilitatio tentationis, auditio prædicationis, & alia huiusmodi: quæ possunt ad pœnitentiam incitare peccatorem. Altera est generalior, quia omnibus ad salutem necessaria: quæ ex superiori gratia persæpe oritur: & est bonus motus, bonæque cogitatio, velut cum peccator agnoscit peccatum suum, & miserabilem statum: in quo si decederet, rectâ in infernum descenderet: aut dum cogitat se priuandum cælesti beatitudine, & Christi pro eo passi fructuosa passione, se tandem moriturum, & cætera huiusmodi. Quæ cogitatione salutis initium factum est nobis. Initium enim salutis cognitio peccati. Eam autem primam cogitationem bonam, omnia bona opera præuenientem solus Deus in nobis operatur, non per nos nec nobiscum, quia ad eam habendam nihil facimus: sed eam merè gratis nobis immittit, dum peccatum no-

Gratia Dei specialior ad resurgendum.

Gratia Dei generalis ad resurgendum.

Deus peccatorem præueniens. Initium salutis notitia peccati.

H s strum

strum oculis nostris obiicit. In quo dum nos præuenit, salutem nostram solus operatur: ea tamen lege, vt ei operanti cooperemur quo ad velle & perficere: præuenientemque subsequamur & comitemur, & adiutori nostro simus coadiutores.

Liberum est homini velle vel nolle pœnitere.

Opus resurgendi à Deo & voluntate.

Voluntatem nostram mouet & excitat, & vt eam adiuuet, præparat, dum in ea bonam cogitationem seminat. Sed quia voluntas nostra libera est, & pro sua ingenita libertate, nulla vi cogi potest, & nulla necessitate: sed bonum nolle, & malum potest velle. Idcirco liberum ei est, præuenienti Deo & per bonum cogitatum ad pœnitentiam excitanti, dare vel negare consensum, velle vel nolle pœnitere. Quod velle ne à sola quidem est voluntate, sed illud nobiscum operatur Dominus, dum immutando maleuolam voluntatem, eam facit beneuolam & suæ voluntati consentientem. Voluntatem quidem nostram Deus immutat, & sic operatur: sed quia inuita mutari nequit, Deo cooperatur, dum ei consentit. Quoniam autem qui dedit velle, pro bona voluntate dabit & perficere: idcirco ne inaniter velimus, sed possimus implere, quod animo concepimus, in nobis, per nos & nobiscum pœnitentia, opus operatur, & perficit Dominus: exteriorique nostro opere internus ipsius opifex innotescit, qui voluntatem ad actum perducit. Operis ministri sumus per effectum, & Dei operantis socii per consensum: Deus voluntatem nostram applicat operi, & opus explicat nostræ voluntati. Opus quidem pœnitentiæ,
id

id est, contritionem, confessionem, & satisfactionem.

Tria hæc igitur, bonum cogitare, velle, & perficere, ex Deo sunt. Primò quidem voluntatem nostram præuenit & excitat torpescentem, vt lapsum suum norit: postea adiuuat nolentem, vt resurgere velit: postremo adiuuat volentem, vt resurgere possit. In primo solus est Deus, qui voluntatem præuenit, in duobus aliis eam prouehit comitatúrque: & quod à sola Dei gratia incipitur, ab eadem & voluntate nostra perficitur. Sic tamen, vt mixtim, non sigillatim, simul, non vicissim: nec partim gratia, partim voluntas: sed sic vt singula opere indiuiduo operentur totum velle, & totum perficere. Solus Deus author est salutis, quam voluntas accipit, dum Deo consentit præuenienti, ipsique cooperatur eam operanti. Tam esse non potest salus absque consensu accipientis, quam absque gratia dantis. Sicut non sufficit voluntas hominis, nisi adsit gratia Redemptoris; ita non sufficit gratia Redemptoris, nisi adsit voluntas hominis. Quæ gratia gratis quidem datur, non secundùm merita nostra, alioqui gratia non esset gratia, quia gratis non esset data. Hac gratia gratis non præueniente, & postea nobiscum cooperante, nostra à peccatis resurrectio perficitur, & sic salus nostra Dei gratuitum est donum: quia verò non fit sine voluntatis nostræ assensu, nostrum fit meritum: quod ex sua misericordia Deus ita remunerat in nobis, ac si solis processisset ex nobis. Et pro eo reposita nobis est & reseruata apud Deum corona

Epilogus prædictorum.

Notandum.

Homo cooperatur in sua iustificatione.

Gratia.

Corona iustitiæ.
2. Tim. 4.

rona iustitiæ, quam reddet nobis Dominus iustus index in die reuelationis iusti iudicii sui. Reposita quidem nobis est corona iustitiæ, non nostræ, quia cum bona voluntas nostra (de qua omne meritum pendet) nobis principaliter à Deo sit, nos autem ad rem prorsus nullam nisi ad peccandum ex nobis valeamus, idcirco nullo bono digni sumus. Sed reposita nobis est corona iustitiæ Dei: iustum quippe est, vt reddat quod debet: debet autem ex condecencia, non ex obligatione, quidquid etiam gratis per præcursores suos nobis promisit. Pœnitentiam (inquiens) agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Promissum quidem ex misericordia, sed iam persoluumendum ex iustitia.

March. 3.

Nota.

Rom. 9.

Non est igitur volentis, neque currentis hominis, sed Dei miserentis, susceptum peccati iugum à cervicibus excutere: non quòd hominis ad opus bonum voluntas atque cursus nullius sit momenti, aut quòd id sine hominis voluntate peragatur: sed ideo tota peccatoris liberatio miserenti Deo tribuitur: qui hominis voluntatem sua gratia & præparat adiuuandam, & adiuuat præparatam. Quæ nil boni ageret, nisi eam Dei gratia adiuuaret: & cooperando perficeret, quod operando incepisset. Præuenienti Deo & bonum pœnitentiæ cogitatum inspiranti, obedit electus: quo adiutore, & diuinæ consentit voluntati, & consentientem mandat executioni. Reprobis autem Deo ad conscientiaæ ostium stanti, & per sanctas inspirationes assiduè pulsanti: non aperit,

Reprobis
Deo vocan-
ti resistit.

rit,

rit, non consentit, imo resistit. Vnde nil mi-
 ram, si ille ex peccati luto resurgat, hic verò
 in eodem obstinatè iaceat. Ille oblatam di-
 uinæ gratiæ dexteram non neglexit, sed appre-
 hensæ dexteræ ductu & tractu è peccatorum
 facibus emerfit. Hic verò dudum oblatam
 divinæ gratiæ dexteram (quam Dominus non-
 dum retraxit, sed ne retrahet quidem: donec
 peccator in hoc viuet mortali corpore) appre-
 hendere neglexit, & adhuc negligit: sicque in
 peccatorum, suorum facibus remansit. Ille in
 peccati corrueat foueam, ad quem dimisit Do-
 minus gratiæ suæ funem, eum delapsum appre-
 hendit, & mordicus tenuit, sicque Dominus
 eum extrahit. Hic in peccati foueam pariter
 corruit, ad quem dimisit Dominus gratiæ suæ
 funem, quem nondum retraxit, eum tamen
 apprehendere neglexit, & adhuc negligit? sic-
 que miser & miserabilis, in peccati fouea re-
 mansit.

Et sicut sedula nutrix paruulum suum non-
 dum per se ingredi valentem, dirigit & susti-
 net ambulantiem: quoad vsque per se possit in-
 gredi, & firma vestigia firmare. Sic Dominus
 Deus (qui nemini negare se potest, sed magis
 laborantibus, magis esse solet propitius) in ipso
 conuersionis initio de pœnitente quædam to-
 lerat infirma, & misericordiæ suæ oleo eius li-
 nit vlcera: ne ipsi morbi quantitas, vel cura-
 tionis, vltra quàm expedit, innotescat difficultas.
 Idque facit quatuor modis: homini enim ad
 eum per pœnitentiam conuerso, tamen ex con-
 suetudine adhuc peccatis obligato: quando
 que

Cur vnus
 resurgat, &
 alter non.

Specialis
 gratia Dei
 erga con-
 uersum.

Quatuor
 modis gra-
 tia Dei con-
 uerso subue-
 nit.

que misericorditer quasdam immittit tribulationes, quæ pœnitentis mentem occupent, & alioqui obrepentem peccati delectationem expellant. Quandoque subtrahit recidendi opportunitatem, nec tentari patitur hominis infirmitatem. Quandoque donat virtutem resistendi tentationibus, quas viriliter resistendo sentiat, nec tamen eis consentiat. Quandoque affectionem sanat: vt non solum ei non consentiatur, sed ne etiam sentiat.

Specialis
gratiæ sub-
trahio.

Peccatori autem gratiam eius negligentem, & bonam inspirationem sequi nolenti: gratiam quidem suam non dat tam abundanter, vt prius, eam tamen, quamdiu in hac vita est, non subtrahit funditus: quia ad conscientiam eius ostium stat, & per bonam cogitationem pulsatur: vt torpescens voluntatem excitet, & ad bene velle initiet. Sed sapius aliquod speciale subtrahit auxilium, vt infirmitatem corporis, damnum in temporalibus bonis, & similia, quæ miserum peccatorem attrahere possunt ad pœnitentiam. Et sapius temporalem prosperitatem dat iratus, quam dare noluit propitius. Peccatorem quoque id permittit agere, quod ne cogitatione quidem debuit concipere. Veluti Medicus, quidquid ars potest ad depellendum morbum expertus, vbi videt agrotum omnia pharmaca respuere, eum suo morbo relinquit, tanquam qui nolit viuere, & quia sanari posse desperat, concedit, vt omnia quæ concupiscit, accipiat: ei verò, quem sanari posse credit, multis interdicit, quæ appetit. Sic Deus aut aperto, aut occulto, tamen semper iusto suo

Medicus
ægroto suo
omnia per-
mittens.
Simile.

suo iudicio, peccatorem permittit tradi secun- Rom. 1.

dum desideria & sensuales affectus cordis sui:
in sensum quoque reprobum, peruersumque
iudicium tanquam in manus crudelis Domini,
vt faciat ea, quæ non conueniunt. Non quòd

Deus inclinet affectum eius in malum, sed quia
gratiam suam subtrahit, qua posset conuerti in
bonum. Eum quoque aliquando permittit &

peruersè agere, & tamen feliciter viuere: nec
infert furorem suum, nec vlciscitur valde sce- Tempora-

lus: nec peccata temporaliter vindicat, sed
æterna damnatione vindicanda reseruat: quo lis prosperi-

quid peius? magna enim ira est, dum pecca- tas perni-

toribus non irascitur Deus. Aliquando etiam ciosa.

Dominus nonnulla percutit, vt peccator ad- Iob. 15.

huc viuens ex iis à ventura ira fugere discat:
nonnulla inulta relinquit, vt pro iis adhuc iu-
diciu[m] sibi restare sentiat. Hic nonnunquam
ferire inchoat, quod æterna damnatione con-
summat. Et dum peccator pro peccatis hic
iustè affligitur, iam ex hac vita inferos suos pa-
titur: quòd si Deus cuncta hic vindicaret, ex-
tremum iudiciu[m] ad quid restaret?

Ex prædictis potes colligere, frater cha- Deus nemi-

rissime, Deum nulla passibili ira in te affectum, nem dere-

& priusquam te dereliqueret, à te dereli- quit, nisi

ctum: nec per eum stare, quò minùs per pœ- prius ab eo

nitentiam à peccatis tuis resurgas: sed per vo- derelictus.

luntatis tuæ obstinationem, quæ Dei post ter- Augustinus

gum monentis non vult audire vocem, nec Augustinus

subsequi præuenientem eius gratiam. Qui fe- Augustinus

cit te sine te, non saluabit te, sine te Sol pul- Augustinus

sat fenestras, tantum opus est ei aperire, & in- Augustinus

trabit. Augustinus

trahit. Igitur inculcare Deum noli, sed te
 ipse coërce: in Deo etenim, qui iustus est in
 omnibus viis suis, & sanctus in omnibus o-
 peribus suis, nihil est quod reprehendas,
 quod increpes aut arguas. Veluti oblongam
 mensam solus ferre non potes: quòd si alius
 quispiam ad eam subleuandam vltro se tibi of-
 ferat adiutorem, & manum admouere nolis:
 tibi soli imputandum est, quòd mensa suble-
 uanda non est. Et veluti si ex corporis debi-
 litate per te ingredi nequeas: alter autem quis-
 piam manum tibi porrigat, vt humi decubantem
 subleuet, ambulantemque sustineat & de-
 ducat; tu verò torpescens humi malis iacere,
 quàm te in vllò iuuare: non ille, sed tu so-
 lus culpandus es, si semper languescens humi
 iaces. Dominus se tibi vltro offert, se tibi pa-
 ratum exhibet, vt grauissimam peccatorum
 tuorum tollat sarcinam, & dirigat gressus tuos
 in viam rectam. Tu tantùm saluari velis, &
 ab eo saluaberis: ei salutem tuam operanti
 præueniendo, cooperari consentiendo. Sed vt
 credo saluari non vis, quòd obstinatus &
 induratus es in pecca-
 tis tuis.

Mensa ob-
 longa.

Simile.
 Ambulare
 non potens.

QVO MODO DE PECCATO IN
PECCATVM PECCATOR DELA-
BITVR, ET IN PECCATIS SVIS
OBDVRATVR.

CAP. II.

Postquam multum diuque patiens & longanimis Dominus te peccantem expectauit, vt redires, non redeuntiatque contemnerenti dedit, vt in grauiori impingeres: nam dum curare parua negligis, paulatim decidis, & vsu cuncta leuigante insensibiliter seductus, etiam maiora audenter committis. Dum lingua ociosa verba moderari negligit, ex assuetate remissione capta audax ad noxia prorumpit: & dum gulæ incumbitur, protinus ad leuitatis insaniam deuenitur. Veluti ex graui quapiam agritudine plerumque accidit in aliam corruente, eumque qui graue aliquod onus portat, facile cadere: sic peccati onus, quod statim penitentia non excutitur, ipso suo pondere mox ad aliud peccatum trahit: alteriusque peccati est causa, cuius posterius peccatum est poena. Sicut & vir iustus ascendit de virtute in virtutem, & ex bono opere alterius boni operis sumit occasionem. Tribus autem modis peccatum potest esse causa alterius peccati: aliquando ex ratione causæ finalis, vt dum homicidium propter avaritiam committitur: aliquando ex ratione causæ materialis, vt dum ministrando materiam, gula ex se inducit ad luxuriam. Inanis gloria dum vani nominis ambit potentiam, ne quis præueniens hanc

Peccatum
causa pec-
cati.

Peccati onus
penitentia non
excussum
suo pondere
ad aliud
peccatum
inclinat.

adipisci valeat, proruit in inuidiam: & dum ex inuidiæ vulnere animus sauciatur, amissa mansuetudine in iram deuoluitur. Aliquando ex ratione inueteratæ consuetudinis, vt dum ex multis peccatis acquiritur consuetudo ad simile peccatum inducens.

Peccatum
pœna pec-
cati.

His tribus modis cadendo de peccato in peccatum, peccator in abyssum corruit peccatorum: iustoque suo iudicio omnipotens Deus cor eius obnubilat, vt præcedentis peccati merito, etiam in alia corruat: vt qui per pœnitentiam noluit peccatum suum mundare, peccatum incipiat peccato cumulare, & in sordibus existens adhuc sordescere. Peccatum quod per pœnitentiam non deletur, peccatum simul est, & causa alterius peccati: quia ex eo oritur, vnde adhuc peccatoris animus altiùs obligetur. Peccatum verò quod ex peccato nascitur, peccatum simul est, & pœna peccati præcedentis, & aliquando etiam causa alterius peccati sequentis. Sic in hac vita peccata peccatis vindicantur, & supplicia peccantium non sunt tormenta, sed incrementa vitiorum: facilitas quoque peccatorum perpetratorum pœna fit peccatorum præcedentium. Quorum omnium vltima pœna est ignis æternus, seu ignis infernus. Peccator tamen in peccatis suis induratus, ex insensibilitatis suæ duritia istis se puniri ignorat: quoadusque manifesto supplicio senserit nolens, quantum mali fit, quod perpetravit volens. Vnde Psalmista: Appone iniquitatem super iniquitatem eorum, & non intrent in iustitiam tuam. Vnde etiam

Psalm. 68.

alius

alius Propheta: Maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit. Sanguis sanguinem tangit, quando peccatum peccato additur, & ante Dei oculos multiplicatis iniquitatibus anima vulneratur, fitque sibi ipsi grauis. Quam districta sunt iudicia tua, Domine? quam grauis peccati pœna multiplicatio peccatorum? grauior certè quauis temporali pœna, grauior etiam ipsa gehenna.

Osee 4:

Sanguis sanguinem tangit quid?

Voluntas quæ primùm à Deo se auertit, peccati initium est, per peccatum gratia Dei negligitur, ex cuius negligentia homo in peccato continuatur: ex continuatione in peccatis confirmatur, & ex confirmatione obduratur. Sicque in peccatorum profundum lapsus non solum Dei auxilium requirere negligit, vt resurgat: sed etiam diuinis inspirationibus resistit, vt in peccatis permaneat. Deus similiter ipsi resistens, à culpa non liberat, sed multa dona gratiarum subtrahit, in grauiora peccata labi permittit, & aliquando temporaliter, tandem etiam æternaliter punit.

Lapsus in profundum peccatorum. Peccatorum mala multiplicatio.

Ex quibus colligendum non est, Deum (qui amat iustitiam, & odio habet iniquitatem) ad peccandum peccatorem cogere, sed eum in peccatis suis relinquere: cui propter præcedentia peccata certa dona gratiarum subtrahit, ipsam quoque iustificationis gratiam cooperari nolenti non concedit. Cuius gratiæ effectus cum sit cordis mollificatio, ea subtracta sequitur cordis obduratio. Sicut de Pharaone

Obduratio cordis.

Exod. 4.
Quomodo
Deus dica-
tur cor ob-
durare pec-
catoris.

dicit Dominus, Ego indurabo cor eius. Cor peccantis Dominus non obdurat: sed sicut qui magnæ alicuius molis tollit sustentaculum, ei ruinam dedisse dicitur & casum: ita & Deus peccatorem obdurare dicitur, quia ab obduratione non liberat. Non obdurat quidem Deus impertiendo malitiam, quòd ab eo erogetur aliquid, quo reddatur homo deterior: sed tantùm non impertiendo misericordiam, quòd ab eo nihil erogetur, quo reddatur homo melior. Cuius non miseretur, nec dignus est, nec meretur: ac potius ne eius misereatur Dominus, hoc dignus est, hoc meretur. Deus peccatoris gratis miseretur, magna bonitate bona tribuens, secundùm gratiam quæ gratis datur, non autem operum naturæ & valori ex se redditur. Obdurat verò nulla iniquitate digna debite retribuens, secundùm iustum iudicium suum, quod meritis redditur. Miseretur quorum vult, & misericors est: quòd si obdurat, iustus tamen est: dum peccatoris cor reprobum, expers pietatis, ignarum compunctionis, siccum ab omni rore gratiæ spiritualis: gratia sua non emollit, sed in obduratione sua perseverare permittit, sine cuius permissione nihil fit. Difficilis prorsus res, & soli diuinæ virtuti possibilis cor durum emollire: quod nec ex patientia & longanimitate Dei ad pœnitentiam emollitur, nec compunctione scinditur: quod nec frangitur timore, nec emollitur amore: sed sicut flagellis, ita & induratur beneficiis: denique quod nec Deum timet, nec hominem reueretur, Quis cordis illius scindat duri-

Cor durum.

duri-

duritiam, nisi qui passione sua petras scidit? Matth. 27.
 quis auferet cor lapideum, & dabit cor car- Iac. 1.
 neum, nisi à quo omne datum optimum, &
 omne donum perfectum? Nemo duri cordis
 salutem vnquam adeptus est, nisi fortè mi-
 serans Deus abstulerit ab eo cor lapideum,
 & dederit ei cor carneum. Magno pecca-
 tori magna opus est misericordia, vt vbi
 superabundauit peccatum superabundet &
 gratia.

Sed misericors Dominus, qui facturam
 suam iniuste non perdit, quam tanto pretio
 gratis redemit: eam in hac vita nunquam adeò
 deserit, tametsi in peccatis maximè obduruit, &
 in profundum peccatorum corruit: quin ei
 communem resurgendi gratiam, id est, bonas
 cogitationes, & aliquando etiam specialio-
 rem misericorditer tribuat. Deus cor Pharaonis in- Pharao
 durauerat, & tamen voluntate sua anteceden- inuitatur ad
 te, qua dat media, vt aliquid fiat, cum sal- pœniten-
 uare volebat, dum tot miraculis eum ad pœ- tiam,
 nitentiam inuitabat: iamque fractus malis cœ-
 perat resipiscere, dum vocauit Moysen & Aaron, Exod. 9.
 dicens ad eos, Peccaui etiam nunc; Domi-
 nus iustus, & ego & populus meus impii. Ve-
 rum vbi salutaris pœnitentiæ rursus impia pœ-
 nitentia ductus, populum Dei dimittere noluit:
 nec tot tantisque miraculis commotus, ab eo-
 rum persecutione destitit; sed vindicta cæcus,
 diuiso mari sese credere est ausus. Deus sum- Exod. 14.
 ma sua misericordia, deploratæ malitiæ finem
 impositurus, eum cum suo exercitu in mediis
 oppressit fluctibus: vt quando sanari non pos-

Differen-
ter Deus
vult omnes
saluos fieri.

Sapient. 1.
Ezech. 18.

Matth. 11.

set, saltem citius interiret, ne si diutius in peccatis viuere permetteretur, eius damnatio in dies magis magisque augetur. Sicque misericors Dominus, omnes vult saluos fieri, differenter tamen: quia hominem in gratia existentem sic vult saluare, vt si in tali statu decedat, eum saluet; peccatorem verò etiam saluare vult, non quòd eum saluet, si sic decedat, sed quia paratus est eum iuuare, vt à peccatis suis resurgat: si eum præuenientem subsequatur, & salutem eius operanti cooperetur. Non enim per peccandi consuetudinem adedò debilitata est liberi arbitrii ad opus bonum potentia: quin cum auxilio Dei, seruida oratione, & magno ad opus bonum potentia, quin cum auxilio Dei seruida oratione, & magno ad opus bonum conatu possit sanari. Fidelis enim Dominus qui mortem non fecit, nec lætatur in perditione animarum, nec vult mortem peccatoris, sed magis, vt conuertatur & viuat: qui cupit peccatores pœnitentiam agere, & peccata denuo ad vitam redire. Non patietur nos tentari, vltra quam possumus, sed faciet cum tentatione prouentum, vt resistere possimus: & quantò fragiliores sumus, & in maiori necessitate, tantò magis paratus est nos iuuare, nisi per nos steterit, sicut, & in vrbis obsidione illuc mittitur densior corona militum, vbi violentior est impetus hostium & muri debilius munimentum. Fidelis Dominus seipsum negare non potest, qui dicit: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.

Nam

Nam veluti Medicus ab eo, qui phrenesi laborat, iniurias patitur, nec tamen ex hoc irascitur, sed facit omnia, quæ medendi ratio deposcit, quibus cruciatur quidem ægrotus, sed cruciatus ille non est iniuriarum vindicta, imò languentis cura. Quòd si ægrotus cœperit conualescere, statim videas Medicum gaudere, lætiùsque & alacriùs reliquam curam exequi, suarúmque iniuriarum obliuisci. Quanto ergo magis Dominus Deus noster, cui proprium est misereri semper & parcere: qui cum tranquillitate iudicat, & cum magna reuerentia disponit nos: cum in vltimam inciderimus demerentiam, vltionis affectu pro iis, quæ commisimus, non mouetur in nos. Et cum sit impassibilis: non cum ira passibili, sed cum clementia ineffabili, nostra peccata hic temporaliter punit medentis, non punientis affectu: nec propter semetipsum quasi suam vlciscens iniuriam (nihil enim tale in se recipit diuina natura) sed pro vtilitate & correctione nostra: non vt se vindicet, imò vt nos emendet. Velut mater beneuola, delinquenti filio irascitur, reprehendit, increpat, verberat: quæ si in præceps ire conspexerit, vbi periculum mortis immineat, porrigit manum, & cadentem seruat, & quæ irata verberauerat, quasi non diligeret: sic diligenter retinet, ac si irata non verberasset. Haud aliter Deus sic peccata insequitur, vt peccantes protegat: & plerunque misericorditer, temporalem adhibet seueritatem, ne æternam iustè infligat vltionem. Quòd si persistit quis in duritia sua, & cum Pharaone in ipsis flagellis

Simile.
Phreneticus
Medico suo
conuicians.

Sapient. 18.

Deus iræ
impassibilis.

Mater filium
cadentem
retinens.
Simile.

Arbor in-
fructuosa.
Simile.

Voluntas
Dei con-
sequens.

Legislator
filium con-
demnans.

Omnes in
Adam mor-
tui sunt.

Salus gra-
uita.

gellis durior efficitur, & ab immobilitatis suæ obstinatione non emollitur: Dominus eum, quem ad conuersionem diu expectauerat, non conuersum, æternæ morti iustè adiudicat. Veluti hortulanus in horto suo plantat arborem, non vt excidatur, & in ignem mittatur; tamen dum post longam expectationem, eam videt nullum fructum producentem, excidit eam, & mittit in ignem; Haud secus misericors Dominus, peccatorem nullum boni operis fructum producentem è terra viuentium excidit, & in gehennæ inextinguibilem ignem detrudit. Cuius quidem vult mortem ratione commissi peccati, non ex se, sed voluntate consequente, qua aliquid vult propter aliquid iam factum, vel ab æterno præuisum, & hac voluntate omnes reprobos ab æterno voluit damnare, quos postea voluntate antecedente voluit saluare: omni via omnibusque mediis, dando eis occasionem consequendæ salutis. Sicut legislator omnis ciues suos vult esse bonos & pacificos: nec ab iis vult ea crimina patrari, quæ sub pœna suspendii interdixit fieri; tamen filii sui (alioqui charissimi) latæ legis transgressoris vult mortem; quem vellet non peccasse, vt nihil plectendum in eo posset inuenire.

Prima illa natura (quæ in primis parentibus tota erat) ex eorum peccato tota corrupta est: totaque iustitiam & immortalitatem perdidit: vnde non nisi corruptos, iniustos, & mortales filios generare potuit: qui omnes vt in Adam peccante peccauerunt, ita & in eodem moriente mortui sunt. Ex quibus Deo

gra-

gratuletur quisquis euasit: mortem quippe debitam euasit, & vitam non debitam reperit, liberato indebita exhibetur misericordia, vnde gratias Deo agat: damnato verò debita exhibetur iustitia & pœna, vt in Deo nihil reprehendat. Vt nec ille dignum se gloriatur, nec hic indignum se queratur. Quo modo enim accusabitur iudex Deus, quando iustè damnatur peccator reus? quando debitum exigitur, exactor iustè non reprehenditur. Sic neque remittendo neque exigendo quod debetur, Deus iniustus est, apud quem iniustitia esse non potest. Ibi enim gratia est indulgentia, vbi iusta posset esse vindicta, vt inde euidentius appareat à pœna debita liberato & gratis iustificato. Quantum beneficii in se conferatur, quòd alter, cui aliquando æquè reus fuerat, sine punientis iniquitate iustè punitur. O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam inscrutabilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius! Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit?

Ex prædictis potes colligere, frater charissime, quo modo de peccato in peccatum conuerteris, & longo vsu in iis indurueris: te quidem id operante, & Deo specialem gratiam suam subtrahente. Patiens & longanimis Dominus te sustinet, tolerat, & ad pœnitentiam expeccat: paratus tibi auferre cor lapideum, & dare cor carneum, tuæque insensibilitatis duritiam, gratiæ suæ rore emollire. Et cum omnibus sit præsidens, omniumque curam gerat: & omnibus quasi singulis sit prouidens, omnes-

Damnatio
iusta.

Rom. 11,

Deus paratus
nos iu-
uare.

que sua prouidentia dirigat: ita tamen totum ad custodiam tuam videbis occupatum, si super custodia tua steteris, & ei salutem tuam operanti, cooperari volueris, quasi intendere velit ad te solum tibi præsens & paratus veniet, si te paratum inueniet. Tantùm recede à malo, & fac bonum: age pœnitentiam ab omnibus peccatis, quæ operatus es, & custodi omnia præcepta Dei, & vitâ viues, nec morieris. non est voluntas Dei, mors tua, sed vt conuertaris à viis tuis, & viuas. Noli diuinæ bonitatis & patientiæ thesauros contemnere: voluntas enim Dei ad pœnitentiam te prouocat, & ad vitæ tuæ emendationem inuitat, duritia autem tua (qua in peccati pertinacia perseueras) futuri iudicii auget seueritatem, vt tuorum delictorum dignam accipias retributionem. Malus igitur cum sis, & tam bonum patrem habeas, non semper malus remaneas. Anima tua in manibus tuis est, huic, si pœnitentiam egeris, certissimam pollicere salutem: si verò cum Pharaone in obduratione tua persisteris, certissimam expecta damnationem.

QVOD NULLVS EST TAM
MAGNVS PECCATOR, QVIN CON-
VERTERE EVM POSSIT OMNIVM
CREATOR.

CAP. III.

AT dixeris, Ex eo, quodd peccatis assuetus sum, vitam meam mutare non possum, nec ab iniquitate mea conuerti. Iuxta illud

illud Hieremiæ decimo tertio, Adolescens iuxta
viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab
ea: canis vetus non potest teneri in vinculo: Difficile eam
nem verum
lum assue-
scere loro.
nunquam potest Aethiops mutare pellem suam,
aut pardus varietates suas: sic nec vos pote-
ritis benefacere, cum didiceritis malum. R.

Fateor, frater charissime, quod difficile est in- Difficile est
assueta re-
linquere.
ueteratum dierum malorum fieri iuuenem die-
rum bonorum: quod visitata culpa ita obliget

mentem, ut vix vnquam surgere possit ad re-
ctitudinem. Tamen ne diffidas, ne desperes,
ne deficias: si aut cupiditate victus, aut libidi-
ne impulsus, aut errore deceptus, ad iniustitiæ
viam lapsus es, quia in viam rectam reduci, &
à peccato liberari potes. Fuerunt alii quam- Multi ressi-
puerunt.

plurimi grauissimi peccatores, qui commutan-
te dextera Altissimi, à vitiis, quibus in adole-
scentia assuefacti erant, in senectute mutati
sunt, & in optimos mores de pessimis transie-
runt: de famulis iniquitatis, famuli facti sunt
veritatis. Ex ebriosis sobrii, ex crudelibus mi-
sericordes, ex rapacibus largi, ex superbis hu-
miles, ex incontinentibus casti, ex negligentibus
diligentes: & quos viles fecerat concu-
piscencia carnalis, speciosos effecit gratia spiri-
tualis. Ut postea libenter iniurias tolerarent,
quas prius irrogare gaudebant: ut postea etiam
sua tribuerent, qui prius aliena rapiebant: ut
postea carnem suam per abstinentiam afflige-
rent, qui prius in omnia carnis desideria dif-
fluebant: ut postea etiam persecutores suos di-
ligerent, qui prius eos amantes redamare no-
lebant.

Nabu-

Nabücho-
donosor,
Danielis 4.

Magdalena.

Matthæus.
Dylmas.

Paulus.
Actuum 8.

Lapsus iu-
storum, ma-
xima est
spes pecca-
torum.

Nabuchodonosor Rex Babylonis, post ef-
ferationem corporis & belluarum in eremo
conuictum mentem recepit sanam: post innu-
meras impietates flagellatus pœnituit, pœniten-
tiam fructuosam meruit, & regnum quod per-
diderat, recepit. Maria Magdalena post va-
rios lapsus humanæ fragilitatis, per veram pœ-
nitentiam in Christi amorem sic est accensa,
vt subito meretrix & adultera, arrogans &
superba, mutatione dexteræ Excelsi, castissi-
ma facta sit & humilima. Matthæus ex
publicano Euangelista factus est: & latro
ex sceleratissimo Christianissimus, & paradisi
colonus. Dum Stephanus consentiente, imò
adiuuante Paulo lapidaretur: tunc Stephanus,
erat omnino bonus, & Paulus omnino malus;
& tamen in conspectu Dei Paulus non solum
in merito, sed etiam Stephano præpendus
erat in præmio. Nam postea ex persecuto-
re Apostolorum factus est Apostolus gentium,
& qui prius blasphemus fuerat & persecutor,
humilis postea factus est, piusque prædicator.
Non quæruntur in Christianis initia, sed finis:
hi malè cœperunt, sed bene finierunt: Iudæ
initium laudatur, sed finis prodicione damna-
tur: de Apostolatu lapsus est in tartarum, la-
tro autem de patibulo transiit in Paradisum.
Quid plura? Spiritus sanctus non solum San-
ctorum benegesta, sed etiam ipsorum memo-
rauit malè acta: vt lapsus iustorum maxima
sit spes peccatorum: vt dum iustum peccasse
legeris & pœnituisse, iam non desperes de tua
salute.

Sæpè

Sæpè videmus sordidatos improprio peruenire ad honorem, & ferrum rubigine obductum in pristinum reformari splendorem: aurum, argentumque flammæ disciplina purgari, & arbores truncatas amœnis frondibus iterum, ornari, sterilia reuocari ad fœcunditatem, & in maximam commutari frugem. Mercator post merces tempestate amissas, iterum sulcat maria, & ad solita reparatur exercitia: non desperat, non deiicitur, non diffidit, & plerumque plus recuperat quàm amisit. Post desperatam ægriitudinem multi consequuntur sanitatem: ita & post deploratam malitiam multi animæ suæ consequuntur salutem.

Illud autem Hieremiæ, Adolescens iuxta viam suam, &c. ideo dicitur: quia quo semel est imbuta recens seruabit odorem testa diu, & natura tenaciores sumus eorum, quæ primis annis didicimus. Non quod semper ita eueniat, sed vt dum vnius cuiusque adhuc mobilis est ætas, & animus ductu facilis, à prima statim ætate incipiat virtutibus studere, & optimis rebus ingenium suum occupare, ne fortè iam senex difficulter possit deserere vitia, quibus sese mancipauerat ab adolescentia. Aethiops non potest per se pellem suam dealbante, nec pardus varietates suas mutare: sic qui per te in peccatum cecidisti, per te non potes adiicere, vt resurgas, nisi Deus, qui suscitauit à terra inopem, & de stercore erigit pauperem, auxilii sui tibi porrigat dexteram. Quo dexteram porrigente, quidquid voles, potes efficere, non tu quidem, sed gratia Dei, quæ in te est.

Quid

Deteriora
reparantur
in melius.

A puero
virtuti in-
cumben-
dum.

Natiua in-
clinatio
ægerrimè
corrigitur.

Ægerrimè
deducitur,
quod à pue-
ro didici-
mus.

Psalm. 112.

Deus potest,
quantum li-
bet, pecca-
torem iusti-
ficare.

Quid enim ad salutem non possit reparare, qui potuit ex nihilo omnia creare? apud eum possibilia sunt omnia, quæcunque apud homines sunt impossibilia, ei non minor est potentia, quàm voluntas: si vult, potest te mundare: qui vt medetur sine pretio, ita salutem restituit solo verbo. Si desperas de tua ægri- tudine, præsume de Medico omnipotente: maior est potentia Medici, quam magnitudo tui morbi: magnitudinem morbi tui vides, & potentiam Medici non vides: maior eius est potentia ad conuertendum voluntatem tuam in bonum, quàm inueterata peccandi consuetudo, ad subigendum eam in malum.

Si potuit diabolus à celsis virtutum fastigijs in profundum malorum te demergere, quantò magis poterit Deus te ad summum bonorum verticem reuocare? & non solùm in id, quod fuisti, te restituere, sed etiam multò beatiorum quàm priùs efficere, tantùm ne animo concidas, & ne salutis spem tibi abscindas. Pro omnium peccatis satisfecit, totius mundi peccata sustulit, quantò magis vnus hominis peccata tollere poterit? Cùm non esses, fecit te, in iniquitatibus conceptum mundauit baptis- mate: post quod te inquinatum quantò magis poterit mundare? Accepit limum terræ, & hominem formauit: dicito mihi, quo modo de terra carnem fecerit? quo modo neruos? quo modo ossa? quo modo cutem? quo modo venas? quo modo oculos? quo modo singula operatus sit membra? Nónne terra erat, quod iacebat? nónne vna substantia? tan- tum

Opera Dei
incompre-
hensibilia.

tum introiuit artificis virtus, & variam creaturam est operatus. Sicut dicere non potes, ^{simile.} quo modo creatus es: ita nec dicere poteris, quo modo curaberis. Vt enim ignis, cum in vepres & spinas immissus fuerit, fragilem materiam comburit: ita & bonitas Domini Dei nostri peccata extinguit, & radicitus auulsa consumit. Neminem vult perire, sed magis conuerti & viuere.

Ignoras quam bonus sit Deus, quam suavis & mitis, & quantæ misericordiæ? grauem & seuerum imaginaris, qui pius est: durum & implacabilem, qui misericors est: ferum & terribilem, qui amabilis est, & tua sibi ipsi mentitur iniquitas. Hæc enim est voluntas Dei, sanctificatio tua, qui sanat contritos corde, qui omnes laborantes tribulatosque ad se venientes reficit: & inter conuersionis initia oleo suæ misericordiæ peccatorum linit vlcera: ne morbi quantitas, aut curationis, vltra quàm expedit, innotescat difficultas. De quo Esaias, ^{Esaiæ 55.} De-
relinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad Dominum, & miserebitur eius: & ad Deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum. Ecce, ^{Inchoandum est.} sufficit tibi ad placandum Deum quiescere peruersè agere, & discere benefacere. Tantum agnosce, quia peccasti, & correctionis initium iam factum est tibi: tantum sume initium aliquod ^{Auxilium Dei.} melioris vitæ, & æternæ vitæ desiderium accipe: in hoc est tota difficultas, vt pœnitentiæ viam ingredi incipias: & statim aderit tibi Deus, ^{Esaiæ 40.} te non deseret, nec derelinquet. **Quinimo**
quæ

quæ præueniendo in te inchoauerit, prosequendo consummabit: qui tibi dederit velle, dabit & perficere pro tua bona voluntate. Si in eo speraueris, fortitudinem mutabit: renouabitur, vt aquilæ, iuuentus tua: assumes penas sicut aquilæ, cures, & non laborabis, ambulabis, & non deficies: quia tecum erit Dominus, qui consolabitur te in tuis tribulationibus. Nemo est cuius animam corruptibile corpus, & inhabitatio terrena non aggrauet: sed nitendum tibi est, vt carnis cupiditates spiritus tui vigore superes, & qui semper tibi sentis à concupiscentia tua resisti, semper de diuino auxilio expectes adiuuari. Sicut terra de cælo expectat pluuiam & lucem, ita & tu ex Deo debes expectare misericordiam & gratiam.

Itaque, frater charissime, cum Medicum habeas & valentem & volentem te sanare, & ab omni peccati inquinamento mundare, ne id negligas, aut differas, tuam non spernet penitentiam, si ipsi ex animo offeras eam. Etiam si ad summum malorum deueneris, & indereverti velis, te libenter suscipiet & amplectetur, tuæque animæ ægritudini medebitur: tantum ne desperes, quin tibi sit reditus ad prioris innocentiae statum, si modò vitæ melioris sumas initium.

QVOD VOLVNTATIS MAIOR
EST POTENTIA IN BONVM, QVAM
INVETERATAE CONSVETVDINIS
INCLINATIO IN
MALVM.

CAP. IV.

AT dixeris cum Paulo ad Romanos se-
ptimo, Velle adiacet mihi, perficere au-
tem bonum non inuenio: non enim
quod volo bonum hoc facio, sed quod nolo
malum hoc ago. Cùm sanctissimus ille Pau-
lus id de se prædicet, idem de me peccatore
profiteri non pudet. Nil mirum igitur, si non
possum declinare à malo, & facere bonum:
quòd consuetudo peccandi, mihi versa est in
naturam peccati: naturam expellas furca, ta-
men vsque recurret. R. Si verba illa Pauli,
frater charissime, sanè intelligeres, illa ad ob-
durationis tuæ confirmationem non assumeres.
Ne putes, quòd Paulus vas electionis vellet esse
pudicus, & esset impudicus: vellet esse pius, &
esset impius: vellet esse humilis, & esset super-
bus. Sed ita illa verba intelligas, vt ex volun-
tate legi Dei consentiente vellet bonum, id est,
vellet prorsus non concupiscere, & nulla car-
nali concupiscentia affici, quod bonum ex assi-
dua rebellione carnis ad spiritum non poterat
perficere, quamdiu in hoc corrupto & corru-
ptibili viueret corpore: sed interim tantùm
posset desiderijs carnis non consentire, & post
eius concupiscentias non ire. Non dixit, fa-
cere, sed perficere non inuenio: non enim ni-

Locus Pauli
explanatus.

K

hil

hil facit, qui dum concupiscentia contendit, ei non consentit, sed non perficit, quia non potest carnalis concupiscentia adedè amputari, quin putata repullulet, effugata redeat, extincta reaccendatur & sopita denuo excitetur. Ideoque subiungit, Quod volo bonum, scilicet non concupiscere, hoc non facio, quia semper concupisco: sed malum, scilicet concupiscentiæ, quod nolo ex voluntate legi Dei consentiente, & ex rationis dictamine, hoc ago: quia adhuc concupisco, sed non perago, non perficio, quia concupiscentiæ meæ desideriis non obedio. Ne magnitudo reuelationum extollat me: datus mihi stimulus carnis, angelus Sathanæ, peccandi nonnullum mihi mouet affectum, sed voluntas mea Deo conformis, ei non prabet assensum, & membra mea continet, ne ei relaxent effectum.

Paulus iustus,

2. Cor. 12.

Rom. 7.

Galat. 6.

Planè iam vides hinc colligendum non esse, Paulum illum gentium Apostolum non fecisse bonum opus, quod vellet, & egisse malum opus, quod nollet: sed stimulum carnis, & carnalem illam concupiscentiam, quæ ut recederet, ter Dominum rogauerat: eum colaphizare, ei que malum suggerere: mente tamen, qua legi Dei seruibat, ei nolle acquiescere & consentire: cui si consentiret, & in carnis desideria difflueret, aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ non inueniret, quia caro eius non concupisceret aduersus spiritum, nec spiritus aduersus carnem. Tibi verò, frater charissime, nulla, aut saltem exigua est rebellio spiritus ad carnem, aut carnis ad spiritum:

ritum: quia quicquid appetit carnalis tua concupiscentia, statim spiritus tuus ei præbet consensum, & si quando spiritus tuus bonum aliquod esse faciendum dicet, idque quodammodo facere velis: id tamen non facis, sed te, non alio prohibente, & quod inefficaciter non vis, malum hoc agis, sed te, non alio compellente.

Sicut enim iustus manet liberè bonus propria voluntate, non aliqua extrinseca necessitate: sic æquè liberè in malum & corruis, & persistis, tuo voluntario nutu, non alieno impulsu. Libera est voluntas tam in malum, quam in bonum: nullum enim committis peccatum, quin ei præbeas consensum: nullus autem consensus violentus est, sed voluntarius: vbi autem voluntas, ibi libertas: vbi libertas, ibi nulla est violenta necessitas. Tuum igitur peccatum est opus voluntatis, non necessitatis: non cogitur, non extorquetur: illud velle conuinceris, quia non fiet, nisi volueris. Mem-

brorum tuorum domina est voluntas: liberum ei est à peccati effectu membra cohibere, aut in peccati effectum ea relaxare. Potest voluntas continere, manum ne feriat, claudere oculum, ne lubrica videat, obturare aurem, ne obscœna audiat, & sistere gradum, ne ad peccandum pergat: quòd si ea exhibeas arma iniquitatis, id fit ex imperio tuæ voluntatis. Veluti de interiori palatio quicquid iusserit

Peccator liberè perfeuerat in suo peccato.

Nullum committitur peccatum citra consensum.

Voluntatis imperium.

Imperator longinquis imperans. Dum Rex aliquid iubet, tantum labia mo-

uet, & tota
regio statim
mouetur, &
iussis pareat.

de tuo sedet imperatrix voluntas: quæ si bona est, bona iubet, & à membris ei subditis bona fiunt: si verò mala, æquè liberè mala iubet, & mala fiunt. Fieri enim non potest, vt in mala opera exeant cogitationes bonæ, aut in bona opera cogitationes malæ, quoniam hoc actione promitur, quòd corde concipitur.

Voluntas
libera per-
manens ser-
uit peccato.

Tua igitur voluntate in peccatum deuolueris, nec aliunde cogaris. Ex qua liber permanens peccati seruus efficeris: seruus quidem, quia dum peccato obedire decreuisti, & liberè consensisti, ei te seruum fecisti; liber tamen adhuc es, quia homo es liberæ voluntatis, qui peccato voluntariè seruis. Liber es in seruitute, & seruus in libertate: non enim alio iugo premeris, quàm voluntariæ seruitutis: ex seruitute es miserabilis, & ex libertate inexcusabilis. Hæc seruitutis tuæ vis spontanea & blanditur premendo, & premit blandiendo: cuius quod vix possis iugum excutere, non facit seruitutis violenta & necessaria oppressio sed eidem voluntaria & spontanea tua subiectio. Peccato non amittitur aut minuitur voluntatis libertas, nec maior est in iusto homine, quàm in te peccatore. Remanet libertas, arbitrii, per quam remanet causa meriti & demeriti: vt aut bonus meritò salueris, qui talis ex propria voluntate efficeris, aut iussè damneris malus, qui talis esse non potes, nisi voluntarius.

Liberum ar-
bitrium non
est maius in
iusto homi-
ne, quàm in
peccatore.

Habitus
peccandi in-

Fateor tamen, quòd ex consuetudine peccandi factus est tibi difficilior actus operis boni,

ni, & difficilius resurgere potes, quam si peccatis assuetus non esses. Tamen liberæ tuæ voluntatis maior est potentia in bonum, quam inueteratæ consuetudinis inclinatio in peccatum contrarium. Si enim à Medico tibi diceretur, quòd oculos perderes, aut in grauiorem morbum incideres: nisi tali vel tali tempore à gula & luxuria abstineres, nõne tunc abstinere posses? si tibi ad meretricem proficiscenti diceretur, inimicum tuum capitalem cum ea esse, teque vt interficeret expectare: illucne ires? aut si ex meretrice fœdum quempiam morbum scires reportare, de concubitu vellesne cogitare? Si poculo immixtum venenum scires, nõne à tali potu tibi temperare posses? pro corporis sanitate à multis abstines, & pro animæ tuæ salute abstinere non potes? Mentiris ergò, qui propter æternam vitam consequendam, æternamque mortem fugiendam, te abstinere non posse dicis, cum pro temporali incommodo abstinere possis. Si auicula, dum structas sibi insidias videt, à cibo motu naturali abstinet: & decipulam non ingreditur, ne inescata capiatur: quantò magis rationis causa & liberæ voluntatis, ab iis quæ animæ æternam inferunt mortem abstinere poteris? si multos tibi castos & sobrios ostendam, quam in peccatis tuis habebis excusationem?

Ad meliora conuerti non potes, quia non vis, quòd si velles, facilè conuertereris, sed quí fieri poterit, cum te totum tuis permittas affectibus, in peccatis tuis dormias securus. & ex peccati luto resurgere non sis sollicitus? Omnia corpo-

efficacior voluntate.

Homo mentitur egregiè, dicens se à peccatis abstinere non posse. Auicula sibi præcauens ab insidiis.

Membrá

arma iniqui-
tatis.

Homo pec-
cans omnia
corporis
membra fa-
cile ad qua-
uis peccata
laxat.

Nouam vi-
tam nemo
ritè inchoat,
quem vitæ
veteris non
pœnitet.

Notandum
à corporis
vulneribus.
Corporis
immedica-
bilia vul-
nera.

ris membra, quæ ad vsum vitæ accepisti ad er-
roris materiam inclinas: oculos ad videndum
obscœna & turpia inflectis, aures ad audien-
das detractiones arrigis, odoratus illecebrosos
naribus haurire concupiscis, iniquitatem lin-
gua tua loqueris, corporisquæ sanitatem ad v-
sum vitiorum accommodas; omnia denique,
quibus utiliter potes, vti ad Dei seruitium, in
pravi operis conuertis instrumentum: in car-
nalia desideria totus diffluis, & solutus con-
cupiscentias tuas sequeris: quibus vt resistas,
nullam tibi vim facis, vnde nil mirum, si vi-
tam tuam mutare non possis. Nisi enim te
pœniteat veteris vitæ, nouam non potes in-
choare, nisi tibi vim feceris, vitia non supera-
bis. Membra tua iniquitati arma non exhibeas,
ei arma tua subtrahere, quibus aduersus te
pugnat: discet contra te non surgere, dum con-
perit arma non inuenire.

Tantum experire, an à carnali tua conuer-
satione, & via tua mala possis resurgere, nec
enim tentasse nocebit. Corpori quidem si vul-
nus euenerit, adhibes continuò medicinam, &
in nullo animæ tuæ vulneribus medebetis? ani-
ma tua in maiori periculo versatur quàm cor-
pus, ideoquæ celerius esset medendum eius vul-
neribus. Non sola corporis vulnera, sed etiam
animæ, si negligentur inferunt mortem. Ex
corporum quidem vulneribus plura sanari omni-
no non possunt: quæ si accepisses, non statim
desperares, sed in iis medicandis diligentiam
maximam adhiberes, nec sumptibus parceres:
& quamuis audiuisses à Medicis, ea sanari non
posse

posse medicamentis: eos tamen vrgeres & obsecreres, vt saltem aliqua solatia exquirerent, & aliquid refocillationis applicarent. Verùm in animæ tuæ vulneribus, vbi quamdiu corporis istius ergastulo detinetur, nihil est insanabile, & vbi nulla est desperandi necessitas, quasi nulla sit spes sanitatis, omiſſa penitus cura discedis, eiusque salutem ne gratis quidem habere vis?

Animæ vulnēra medicabilia.

Experire igitur, & animæ tuæ curationem aggredere: quòd si non putas possibile esse, te ad primam illam innocentiam denuo reparari, aliquid saltem de gulæ & libidinis enormitate tibi reſeces, & hoc tibi infructuosum non senties. Non exigo, vt repente & in instanti fias summus: non enim ambigo conuerſionis initia, bonis malisque moribus esse permixta: dum & noua vita iam per intentionem agitur, & vetus adhuc ex vsu retinetur: tantò minus permixtis malis lædēris, quantò fortiùs contra ea assiduè pugaueris: nec iam culpa suum te vindicabit, cuius prauo vsui mens tua sollicitè repugnabit: Tantùm igitur incipe, & initium meliorum accipe, conuerſionisque viam lucimīs saltem vestigiis continge: tantùm à malo recede, tantùm peccare desine. Si repente ex integro ad supremum illum virtutum verticem te cogere, meritò trepidares, & difficile factu putares: cùm verò id tantùm à te petam, ne in malis augeſcas, ne quotidie perditiōnis tuæ incrementa conquiras, & tantùm vt peccare desinas: quid cunctaris? cur consilio meo non acquiescis?

Tentandum est, an abstinere possis. Conuerſionis initia sæpè difficilia.

Principium
conuersio-
nis arduum.

Principio
obstandum.

Progressu
res fiet fa-
cilis.

Cum inceperis, difficile, arduum & inac-
cessibile virtutis iter tibi videbitur: tunc tri-
stitia implebit cor tuum, sed si perseueraueris,
tristitia tua vertetur in gaudium: & fiet, vt
quæ difficillima, imò impossibilia tibi videban-
tur, cum multa dulcedine & auiditate pera-
gantur. Ad vitia sine labore dilaberis, sed ea
sine labore non superabis: si modicam violen-
tiam tibi feceris in principio, postea vitia su-
perare poteris cum leuitate & gaudio. Malæ
inclinationi in principio resiste, voluntatisque
tuæ duritiam coge, vt malam relinquantur
con-
suetudinem, ne fortè paulatim ad maiorem te
ducat difficultatem. Vbi rem ipsam aggressus
fueris, & vitia aliquantulum profligare cœpe-
ris: ibi iam pavor omnis ac formido relinque-
tur, & tristitia tua in gaudium commutabitur:
successus operis, rem tibi faciet facilem, mi-
ramque tibi pariet dulcedinem. Per reparata
virtutum incrementa fortior efficieris, quòd
proxima videri iam cœperit spes salutis.

QVOD FIDELIS EST DOMINVS,
QVI NON PATITVR NOS TEN-
TARI VLTRA QVAM
POSSVMVS.

CAP. V.

Recordatio
præterita-
rum volu-
ptatum.

AT dixeris, Cum ad Deum anhelare in-
cipio, & ad caelestem patriam me per
desiderium extendo: prauæ quidem
consuetudini reluctor, tamen adhuc succrescen-
tibus desideriis carnis aggrauor, & mihi ad ten-
tatio

tationem vertitur, quidquid in hoc sæculo amicum antea blandumque putabatur: & quæ me peccantem amare consueuerant, rectè viuere volentem crudeliter impugnant. Voluptates pristinæ ad memoriam redeunt, & me sibi resistentem graui certamine affligunt: quod in conspectu Dei per pœnitentiam deletum est, ad animum redit, & deuicta culpa ad delectationem rursus inserpit: & quod prius egi in corpore, importunâ cogitatione voluto in mente: sicque tentatione sensim deuictus succumbo, & ad vomitum redeo: fitque error nouissimus peior priore. R. Magna super te clementia, frater charissime, Dominus Deus uigilat, quòd oculis tuis peccata tua flenda representat. Neque enim pius Dominus ante oculos tuos flenda ea opponeret, si per semetipsum ea districtè ferire uoluisset: constat, quòd à suo iudicio ea abscondere uoluit, dum misericorditer te præueniens tibi ipsi te iudicem fecit: ut si te ipsum diiudicaueris, ab eoque utique non diiudicaris. Optimus modus satisfaciendi, frequens detestatio peccati. Verè pœnitens semper est in dolore & labore: dolet de peccatis præteritis, laborat pro futuris cauendis. Quando te à peccatorum tuorum vinculo Dominus absoluit, vinculo perpetuæ detestationis eorum te alligauit: ut si quando tibi eorum in mentem ueniat, tibi ea commississe doleat. Gaude igitur, dum peccatorum iam per pœnitentiam deletorum subinde tibi remordet conscientia: si ea non approbas, imò reprobas, si ea commississe tibi non placet, imò

Voluptates
pristinæ sæ-
pius ad me-
moriã re-
deunt.

Peccatorum
memoria.

Optimus
modus sa-
tisfaciendi.
Bernardus.

displicet. Non inficior tamen quod non dudum per pœnitentiam ad Dominum conuerso, sæpius in tentationem vertitur præteriti peccati recordatio, quia sicut ligna ignem nutriunt, sic cogitationes desideria pascunt: & qui ingreditur viam pœnitentiæ, fortius tentatur ab hoste. Illum enim tentator tentare negligit, quem se quieto iure possidere sentit.

Tentationi succumbere laboriosum.

Ezech. 13.

Verumenimuerò tentationi si resistas, labor quidem erit multus: sin succumbas, labor, qui tibi videtur nullus, te vera est plurimus. Quia dum sub crudelissimi tyranni intolerabili iugo in vtramque aurem dormis securus: dicis pax, pax, & non est pax. Non est, inquam, tibi pax cum Deo, cum diabolo, sed ne cum teipso quidem. Postquam enim tentationibus non resistis, sed putans inde tibi in hoc mundo pacem inuenire, consentis, & succumbis: postquam quod concupiueras executus fueris, hostique callido te subiecero: statim tibi remordet conscientia, quia secutus es tuam passionem, quod tamen deprehendis nihil iuuare ad quæsitam pacem: tantòque diabolum tibi intolerabiliorem facis, quantò crebriùs ei te subiicis: vt ei iam in nullo resistere valeas, cui in vno tui oblitus assensum præstas. Imò quod miserrimum est, plerunque tentationem præuenis: & ne fortè tentator desit, tibi tentator efficeris: non expectas tentationem, sed præuenis voluptatem. Veram cordis pacem inuenies tentationibus resistendo, non autem eis seruiendo: meliùsque est diabolum habere hostem, quàm participem: ini-

mi-

micum, quàm amicum: fugere persequentem, quàm subsequi præeuntem. Præit diabolus dum tentationem immittit. Eum autem subsequeris, dum eius suggestiones admittis.

Primum enim tentator praua obiicit & suggerit, deinde caro rei obiectæ delectationi succumbit, postremò voluntas victa consentit: primæ illi suggestioni viriliter resiste, quia nisi viriliter ei in principio resistatur, statim coualescit tentatio, & roboratur: & sensim vsque ad delectationem; postea etiam vsque ad consensum deuoluitur. Lubricus est serpens ille antiquus diabolus: vbi semel caput admouerit, toto postea corpore sensim obrepit. Caput serpentis conculca, id est, primæ illi suggestioni resiste, noli ibi mentem tuam tenere, noli consentire: & conculcato capite securus eris. Cogitatio enim mentem non polluit, vbi delectatio mentem non corrumpit, sicut oculus patitur ex specie, sic animus ex cogitatione: quælibet res cogitari potest absque peccato, sed si delectationem attendimus, in qualibet re peccari potest cogitando. Primis illis motibus resistens, præsentis quidem labore afficeris, sed à perpetuo labore liberaberis, quibus non resistens, à præsentis quidem labore liberaberis, sed postea perpetuò laborabis. Quid autem prodest tantillo labore modico tempore leuari, & postea in æternum tantis pœnis cruciari? certamen est breue & transitorium, præmium verò perenne & perpetuum.

Nescis, heu nescis, quia oportet per multas tentationes & tribulationes ingredi regnum

Dei?

Cogitatio mentem non polluit, quando delectatio non subsequitur.

Bona est tentatio.

Dei? multæ sunt tentationes: non quorum-
 cunque, sed iustorum, vt cum probati fuerint,
 coronam vitæ accipiant. Proposita est coro-
 na, ideo subeunda sunt certamina. Nemo po-
 test coronari, nisi antè vicerit, & nemo vince-
 re, nisi ante certauerit: quo modo autem cer-
 tabitur, si desit, qui impugnet? ipsi quoque co-
 ronæ fructus est maior, vbi maior fuerit labor.
 Tolle martyrum certamina, tulisti coronas; tol-
 le cruciatus, tulisti beatitudines. Bona ergo
 tentatio, quæ ineffabile gloriæ pondus operatur
 in nobis. Tentatio non nocet, sed non con-
 sentientem exercet: nescis, quæ consolatio se-
 quitur tentationis victoriam. Tentari non vis,
 ergo viuere non vis, quia tentatio est vita ho-
 minis super terram. Vita hominis non tenta-
 tionem habere dicitur, sed ipsa esse tentatio
 perhibetur: quia sicut mare fluctibus, sic nec
 vita ista carere potest tentationibus. Et sicut
 tibi per viam transeunti canes allatrant: quos
 si neglexeris, nec irritaueris, quamuis non mor-
 deant, tamen semper te sequuntur latratibus
 importunis: Haud secus quantumcunque
 tentationi resistas, tamen tentationis prorsus
 expersesse nequeas, vt si vna recesserit, alteram
 securus aut pavidus magis expectes. Dæmon
 enim praua suggerit, mundus ad se allicit, &
 caro victa consentit. Quocunque ineris, dæ-
 mon non deserit: quocunque te verteris, mun-
 dus se obiicit: & caro corruptibilis animam
 deprimit. Cum mundo & dæmone bellum
 quidem est infestissimum, cum carne verò pe-
 riculosius, quia intestinum: nullum capitalio-
 rem

Propter co-
 ronam pro-
 positam sunt
 certamina
 subeunda.

Necessaria
 est tentatio.
 Iob. 7.

Canum la-
 tratus.

Mundus, ca-
 ro, dæmo-
 nia, diuersa
 mouent
 prælia.

is non
 titatus

rem habes inimicum quàm te ipsum, nec à quoquam magis tibi cauendum est quàm à te ipso: si in hac pugna te contingat succumbere, ex tua ipsius prodicione id putabis euenisse.

In hac pugna non deiiciéris inuitus, in te est, vinci velis nec ne: sub te est appetitus tuus, & tu dominaberis illius. In tua potestate est, si volueris, inimicos tuos facere seruos tuos, vt omnia cooperentur tibi in bonum: excitare quidem possunt tentationis motum, sed in te est dare vel negare consensum. Quamuis enim antiquus hostis non desinat tentationum laqueos vbique pratendere, vt nos quoquo modo valeat opprimere; & vniuscuiusque mores consideret, vt in vno victus alia tentationum bella instauret; eaque vitia nobis obiciat ante faciem, ad quæ procliuem esse scit nostram mentem, tamen tantùm suggerere potest, cogere non potest. Dominum non impulit, non tetigit, sed tantùm dixit, Mitte te deorsum: vt hinc intelligamus, quòd qui diabolo obedit, ipse se deiicit, & qui tentatione vincitur à se ipso vincitur. Debilis est hostis, qui non vincit nisi volentem.

Vincimur
tentatione
volentes.

Matth. 4.

Hostis no-
ster est de-
bilis, quia
non vincit
nisi volen-
tem.

Auxilium
Dei in ten-
tationibus.

Cui etiam te reluctantem Deus animat, vt pugnes, deficientem subleuat, ne cedas: non cedentem adiuuat, vt vincas: Vincentem coronat, vt secum regnes. Foris te ad probationem deserit, & intus, ne pereas, custodit, tentatione foris irruente concuteris, intus tamen te conditoris manus roborat ne labaris. Tendentem ad iustitiam nequaquam in tentatione Dominus

desce-

deserit, ne corruat: qui per gratiam suam etiam peccantem præuenit, vt resurgat. Sed sua gratia subleuatam mentem & ad bella exterius relaxat, & ad viriliter agendum interiùs roborat. Sape vnã tentationem patitur diutiùs immorari, ne alia fortior ei succedat, cui hominis infirmitas succumbat. Tentationes moderatur cum viribus, & mensuram præbet tentationibus: quòd si diabolus, quantum vult, nocere posset, in breui nullus iustorum remaneret: si Deus totum hominem desereret, in manu tanti aduersarii homo quid esset? nihil sibi tribuat diabolus, nihil valet, nihil potest, nisi à Deo permissus: nocendi habet voluntatem, sed, nisi à Deo acceperit, nocendi non habet potestatem. Tantùm tentate permittitur, quantum tibi prodest, vt exercearis & proberis, vt qui nisi tentatus, te non nosceres, à te ipso noscaris. Fidelis est Deus, qui non patietur te tentari vltra quàm poteris, sed faciet cum tentatione prouentum, vt eius sustinere possis impetum. Si pro te est Deus, quid in te poterit diabolus? præterquam quòd in hac pugna adiutorem habes bonum tuum Angelum, quem Deus commisit ad te custodiendum: ipse etiam Dominus est refugium tuum, & turris fortitudinis à facie inimici. Tentamenta, si ad te respicias, grandia sunt; si ad Deum bellatorem fortissimum, ludus & vmbra sunt. Vide paruum David contra ingentem Goliath in nomine Domini dimicantem, cùmque occidentem, & de diuino auxilio parem tibi assume fiduciam. Non debes hostem timere fortem, qui

1. Cor. 10.

Psalm. 60.

2. Reg. 17.

qui habes Deum Principem tuum eò fortio-
 rem: sed vigila & labora, ne fiducia Principis for-
 tioris contemnatur aduersarius fortis: contra
 quem si viriliter contendis, illo es fortior: si
 autem negligis, illo es debilior: fortem facit
 diabolus hominis negligentia, non sua po-
 tentia: nam & assidua tentatione tentat, vt
 quem vi vincere non potest, saltem tædio vin-
 cat. Tu tantum eius suggestionibus acquie-
 scere noli, memor quòd mendax est, & pater
 mendacii: quin potius viriliter resiste, quod
 si feceris, Dei fretus auxilio, eum supplantabis.

Ioan. 8.

Christus in deserto tentatus est à dæmo-
 ne, vt nostram expertus infirmitatem, infirmi-
 tatibus nostris compati disceret, tentationes vi-
 cit, vt nobis potestatem eas vincendi tribue-
 ret: sicut & in carne passibili in cruce passus
 mori voluit, vt mortem nostram moriendo de-
 strueret. Quod si Dominum Deum suum ten-
 tator tentare ausus est, quantò magis audebit
 ceteros? tentationis expertus non fuit Dominus
 Deus tuus, quantò magis eius expertus non eris
 vilis vermiculus? ad tentationem sustinendam
 Christi prouocaris exemplo, ad quam superan-
 dam eius indiges & auxilio.

Christi ten-
 tatio.
 Math. 4.

Itaque, frater charissime, tentatus ad Chri-
 stum tentatum cum fiducia recurre: ad eius
 gratiæ thronum, vt consequaris misericordiam,
 & in auxilio opportuno inuenias gratiam: tri-
 bulationem tuam ante eum pronuntia, reuela
 Domino viam tuam, & spera in eo, & ipse fa-
 ciet: quis enim inuocauit Dominum, & de-
 reli-

Psalm. 36.

relictus est? quis sperauit in eo, & confusus est? Pius & misericors Dominus, protector est omnibus inuocantibus eum in veritate.

QVOD TIMOR RECIDIVI IMPE-
DIRE NON DEBET RESVRRE-
CTIONEM LAPSI,

CAP. VI.

AT dixeris, Certò scio, quòd in totum non possum à peccatis meis abstinere, vnde recidium timens pœnitentiam nolo incipere, ne nouissimus meus error peior sit priore. R. Duo sunt vascula, frater charissime, quæ sæpiùs luto inficiuntur, quorum vnum sæpiùs mundatur, alterum, verò in sordibus suis obdurescere sinitur, vtrum horum esse dices sordidius, & vnde sordes auellentur difficiliùs? nimirum illud, quod sæpè inficitur, & nunquam abluitur. Id ergo ad tuum transfer animum. Putásne felicius multò tecum actum iri, si impœnitens inconfessusque non cesses peccata peccatis addere, quàm si sæpè recidens, sæpè etiam resurgas, & pœnitens peccatorum veniam sæpè habeas? Qui frequenter resurgit, non tam frequenter recidit, quia ex frequenti pœnitentia à multis peccatis auocatur, & ad Dei offensam timidior reditur; nec tam multis peccatis est onustus, quòd de multis per pœnitentiam sit à Deo absolutus. Qui verò à peccatis suis resurgere non curat, eum grauis omnium peccatorum suorum sarcina grauat, & ex maleuola voluntate pœnè incessanter peccat: & plerumque ipsi in

Vascula li-
sola.

Simile.

Resurgere
frequenter
est opti-
mum.

Consuetudo
seu mala
voluntas
peccandi.

pec-

peccatum vertitur, quod viro iusto causa meriti efficitur. Velut aranea, si quid sani comederit, illud statim in veneni malignitatem conuertit. Et sicut ne somnus quidem Sanctorum vacat merito: quod timentibus Deum omnia cooperentur in bonum; & bonis bona sunt omnia, etiam quæ malis essent mala: Haud secus malis multa fiunt mala, etiam quæ bonis essent bona: sicuti & videmus quod venenum mors est homini, quod tamen est vita serpenti, & ignis à ferro tollit rubiginem, qui tamen molliorem consumit materiam.

Aranea;

Rom. 8.

Resurgere nolle est grauissimum.

Post reciduum resurgendum est.

Proverb. 24.

Non tam malum est cecidisse, quam post lapsum iacere & nolle resurgere, peius est spernere pœnitentiam, quam Dei transgredi legem: peius est Dei offensam satisfactione nolle pacate, quam peccando Dei bonitatem offendere. Sicque re verâ hic tuus error nouissimus peior sit priore. Incarceratus si exire nolles, quia iterum incarcerati timeres, nonne stultus & demens esses? si languere mortifera quapiam aegritudine, recusaresne sanitatem recipere, timens postea in eundem morbum recidere? Igitur si cecidisti, surge: si non cessas recidere, non cesses resurgere. Navis sæpe exhauritur, quæ sæpe aqua impletur: vestem tuam sæpius mundas, quam sæpius luto maculas. Iustus septies in die cadit, septies etiam resurgit: sed iusti non amittit denominationem, qui semper resurgit per pœnitentiam. Sic & tu, vbi primùm te peccasse agnoueris, statim refuge ad interiorem contritionem cordis, & firmam habe volunta-

L terra

tem tempore & loco confitendi, & Deo pro sua offensa satisfaciendi. In qua voluntate si mors subitanea te præueniret, anima tua in refrigerio esset: quæ alioqui in peccatis suis repentina morte deprehensa, æterna mulctaretur gehenna.

Victus quis
dicatur.

Diabolo
ne cesseris.

Dauid.
2. Reg. 12.

Diabolus
vetat resur-
gere.

Ignorásne eam esse certaminis conditionem, non vt nunquam quis cadat, sed vt nunquam cedat: non is victus dicitur, qui sæpè cecidit, sed qui ad extremum non cessit. Sed quo modo certandi vires possis reparare, resistere, aut repugnare, cum protinus abiecto clypeo armisque relictis te tuis hostibus dedas, eorumque affectibus te totum permittas? cum ut vulneratus fueris statim fugias, nec omnino ad certamen redeas? Si in ipso certaminis conflictu cecidisti, statim resurge: si vulneratus es, vulnere mox medicinam adhibe, si deiecit te diabolus & elisit per peccatum, resurge per pœnitentiam, & rursus sta contra eum. Dauid cecidit in adulterii peccatum grauissimum, & adulterio coniunxit homicidium: sed quid postea? nunquid permansit iacens? nõne surrexit, & denuo contra inimicum fortior stetit, cumque tandem sibi subiecit?

Diabolus, quàm maximè potest, te peccantem adiuuat, tibi que ad votum obtemperat, ne si à peccato desistas, & per pœnitentiam resurgas, anima tua de manibus suis elabatur, sicque diutino suo labore frustretur. Diabolus quantò hominem possedit diutius, tantò dimittit difficilius. Quia enim ad vitam resurgere

gere nequit, te sibi ad mortem socium quærit, cui melius obtemperare non potes, quam si eius suggestione assidue pecces, & cum irreparabiliter lapsus resurgere non cures. Qua in

re, dum ei consentis, firmissimum pactum cum eo pepigisse videris: & quia irreparabiliter lapsus est, ita similiter non resurgendo ei sis comes. Tibi tot peccatorum pestibus infecto

Mors peccati.

viuere, viuere non est, sed vitam confundere, & vsque ad inferni portas magis magisque appropinquare. Viuus quidem es corpore, sed

mortuus mente: vita tua non est dicenda vita, qua soli morti viuis, expediret etenim tibi, qui quotidie in anima moreris, vt citò corpore morerèris, tibi melius esset omnino non viuere, quàm quotidie secundum mortem viuere: & melius non nasci, quam per peccatum

quotidie mori. Quoties peccasti, toties æternam mortem meruisti. Quòd si pro vno peccato id mereris, quid pro innumeris peccatis

Pœna pro multis peccatis.

tuis mereberis? pro tot tantisque peccatis, quam intolerabilis erit gehenna, cum pro vno peccato tot sustineantur tormenta? tantò ibi

quisque intolerabiliorem habebit damnationem, quantò hic maiorem habuerit iniquitatem. Tibi verò, qui bonorum operum nihil,

malorum autem multam copiam tecum deferres, quantum pœnarum immineat, dicere non opus est.

Satis mirari non possum, quo modo dormire possis securus, & voluptatibus tuis frui intrepidus. Si enim Regi à te offenso exosus

Periculosum in peccato esse. Simile.

esset, à quo in horas singulas crudelissimæ mor-

tis latam in te sententiam expectares, rideresne, & voluptatibus tuis vacandum putares? Nunc autem cum propter plurima, eaque grauissima peccata tua, æternæ mortis contra te lata sit sententia: & Dominus, vt tui misereatur, expectans suam suspenderit sententiam, si fortè conuersus se inflectat ad misericordiam: quam districti iudicii sui sententiam forsitan hodie, forsitan hac ipsa hora in te exequetur. Quo modo igitur quasi in certissima pace securus esse potes? in maiori es periculo, qui vel cum vno peccato mortali dormis, quàm si cum septem hostibus tuis capitalissimis. Profectò si animam tuam videres, eius sceditatem erubesceres: si, quanta damna per peccatum incurris cognosceres, de perpetrando peccato nunquam cogitares.

Maius periculum est, cum vno peccato mortali esse, quàm cum septem hostibus capitalissimis.

Seruitus peccati.

Ioan. 8.

Malus, qui regnat, seruus est, iustus verò, & si seruiat, liber est, Peccatum

Peccando Deum tuum tibi facis inimicum, diabolum verò tibi constituis Dominum, & qui priùs adoptione eras Dei filius, post peccatum diabolo efficeris seruus, imo etiam peccati ipsius: & quod pessimum est, tot dominorum, quot peccatorum. Omnis enim qui facit peccatum, seruus est peccati: à quo qui deuictus es, huic & seruus addictus es, & in abiectissimis erubescendisque ministeriis felicitiùs seruires homini, quàm tuæ libidini: cum ipsa sæuissimo suo dominatu te sibi subiiciat, & nihil aliud, quàm quod suggererit, agere permittat. Malus etiam si regnet, seruus est: iustus verò etiam si seruiat, liber est: nec caret regia potestate, qui corpori suo nouit rationaliter imperare. Deus peccatum adedò odit,

vt eius odio omnia penè opera sua destruxerit, id est, mundum per diluuium, vt etiam ad illud exterminandum morti tradiderit vnigenitum suum. Nónne is maximè odit inimicum, qui eius odio interficere velit filium? Deus nec in cælo nec in terra tam charum habet amicum: quin si vllò peccato mortali eum inquinatum offenderit, eum exhorreat, ipsumque vas peccati, id est, peccatorem in gehennam ignis perpetuò detrudat: similiter enim sunt Deo odio impius, & impietas eius. Veluti si pretiosissimum vas sordibus plenum malles in mare proiicere, quàm sordibus expurgare. Nonne sordes illas valde tibi fuisse exosas oporteret, propter quas pretiosissimum vas perdere voluisses? Et veluti beneuola mater, si puerulum suum, quem tenerrimè amat, in fornacem ardentem nunquam liberandum proiciat, nónne magnum quid, & matri valde exosum necessariò fuerit, propter quod in dilectum filiolum id ausa sit designare?

Quantùm Deo peccatum displicet, tantùm illud diabolo placet: idque adeò, vt à creatione mundi in perpetrandis peccatis, & alliciendis ad ea hominibus indefessè peruigilauerit, (iisque tametsi innumeris) nunquam satiari potuerit. Post commissum peccatum mortale, ita es in potestate diaboli, vt statim iure suo te possit sibi vendicare, & secum ad inferni supplicia rapere: nisi Dei te ad pœnitentiam expectantis summa misericordia, & Angeli custodis tui sedula custodia diabolum impediret, ne pro suo iure in te ageret. Tibi præ-

Deo exosum.

Peccatum quàm Deo odiolum.

Sapien. 14.

Similitudo optima.

Peccatum diabolo gratum. Notet hæc indies peccans, quam fidelis seruus fiat diabolo. Peccator in potestate diaboli.

Peccatum
inferno de-
testabilius.

Vbi nulla
dominatur
iniquitas,
ibi nulla
nocebit ad-
uersitas.
Vniuersa
bona ope-
ra per pec-
catum mor-
tale mori-
untur.

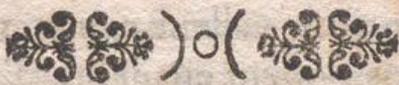
staret habere mille dæmones in corpore, quàm vnum mortale peccatum in mente. Vnde Anselmus, si hic cernerem peccati pudorem, & illic inferni horrorem, & vni eorum necessariò oporteret me immergi: priùs in inferno me immergerem, quàm me in torporem peccati dimitterem: vnde plùs mallet mundus à peccato, gehennam intrare, quàm peccatorum sorde pollutus, regna cælorum tenere. Hactenus Anselmus. Si peccatum plus est detestandum quàm infernus, peccato quid esse potest detestabilius? si nullum esset peccatum, nullum esset inferni tormentum: nulla noceret aduersitas, si nulla dominaretur iniquitas; sola hæc potest nocere, & vt cætera non profint efficere.

Quamdiu manes in peccato mortali, nihil boni operis potes operari, quod ad vitam æternam tibi sit meritorium. Et sicut radix non mittit humorem ad ramum putridum, nec Sol visum ac oculum maculâ opertum, sic & tu tanquam Ecclesiæ membrum putridum & mortuum (quis enim te viuum dicat, cui non est relicta vox confessionis, nec sensus compunctionis?) es expers multorum bonorum, quæ fiunt & facta sunt in vniuersali Ecclesia, spoliarisque omnibus bonis & meritis, quæ vnquam in hac vita fecisti; omnibus quoque virtutibus & gratiis, quas priùs à Deo habuisti, in quantum nihil tibi conferunt ad vitæ æternæ consecutionem, sicut & mortuus bonis suis fruendi aut alia acquirendi non habet facultatem. Et præterquam quòd mille alia mala peccatum consequuntur, etiam miserrimus ille
mentis

mentis tuæ sibi malè consciæ cruciatus te, quocunque ieris, insectatur. Peccatum enim dum agitur, actum displicet: cuius vermis dum non moritur, iam ex hac vita inferos suos anima tua patitur. O homo cùm in honore esses, non intellexisti: comparatus es iumentis insipientibus, & similis factus es illis: & qui priùs eras dignus cælo & spiritualibus gratiis, post peccatum dignus non es pane, quò vesceris: & summo bono priuatus, summam miseriam incurristi. Sicut virtus animæ est pulchritudo, ita & peccatum eius est turpitudine: si animam tuam videres, eius vilitatem & miseriam erubesceres, eique pristinæ dignitatis gratiam reparare studeres. Dum habes sagittam in corpore eam festinas extrahere: & in lutum lapsus statim conaris resurgere: sordes corporis cum tanta diligentia abluis, tuam verò animam in peccatorum sordibus dimittis? & cùm non pro corpore anima, sed corpus factum sit pro ea, tamen animæ curam negligis, & corporis curam in omni desiderio perficis. Animam, qui negligis, etiam si corpus colas, & curæ habeas, vtrumque corrumpis: quòd si illam coleres, & curæ haberes, etiam si hoc negligeres, vtrumque saluares.

Conscientiæ
vermis.

Psalms 48.
Peccatoris
vilitas.

IN MORTIS ARTICVLO QVAM
MISERANDA SIT PECCATORIS
DESPERATIO.

CAP. VII.

Perpende paulisper, frater charissime, quoties & quam grauitè Dominum Deum tuum offenderis: læpiùs profectò & grauiùs quàm multi, qui meritò nunc cruciantur igne inferni. Attende ergo, quantum beneficii tibi à Domino conferatur, qui te expectat, vt tui misereatur; qui pœnitentiæ tempora misericorditer tibi indulget, quem gehenna iam dudum cruciare deberet. Quòd si Deus iudex iustus, fortis & patiens, in omnibus illis horis & momentis, in quibus eum mortaliter offendisti, te vt plerosque alios, subitanea & improuisa morte mori permisisset, vbi quæso iam anima tua esset? Abstraxit Dominus ab inferis animam tuam, eripuit te à descendenti in lacum, et tamen peccare non cessas, & denuo magis magisque ad portas inferi appropinquas? Si omnes damnati haberent vitæ tuæ dimidiatam horam, vt pœnitendo possent ad vitam resurgere gloriosam: putas, quòd illam (sicut & tu) inutiliter expenderent, & oblatam resurgendi occasionem negligenter? Quàm duram, putas, & humanis viribus imparè pœnitentiàm vellent agere, vt ex camino ignis ardentis possent euadere? Tibi verò dum misericors Dominus ad pœnitentiàm tempus indulget, illud tua malitia ad vsum tuæ iniquitatis intorques? Venient, venient profectò dies,

Expectat
Dominus ad
pœnitenti-
am.

Damnatis
deest tem-
pus.

Tempus

M dies, in quibus desperans dices montibus, Ca-
 dite super me: & collibus, cooperite me. Tunc
 ad conuersionem tempus orabis, quod nun-
 quam in æternum exorabis. Iustum enim erit,
 ut qui ad Deum conuerti, dum poteras, nolue-
 ris, omnino non possis, dum tardè volueris.
 Peccatum nisi hic per pœnitentiam corrigan-
 tur, postea eius venia frustra postulatur: Deus
 post mortem eum non liberat, quem ante mor-
 tem pœnitentia ad veniam non reuocat. Igi-
 tur, dum tempus habes, operare bonum, ve-
 niet enim nox, in qua operari non poteris.

pœnitentia
 non præter-
 mittendum.
 Luca 23.

Meditare paulisper, infelix homuncio, si
 te impœnitentem & pluribus peccatis infectum
 subitanea mors inuasisset, quæ pœnitendi spa-
 tium non dedisset, in mortis agone constituto
 quàm miserabilis tibi contigisset desperatio?
 Quis tunc mentis pavor, quantus iudicis timor,
 quantus imminentis gehennæ terror & hor-
 ror inuasisset te? Tunc certè lachrymabundus,
 super damnatione tua sic fuisses conquestus:

O Vita fallax & umbratica, plena laqueis
 multis: heri gaudebam, nunc tristor; heri
 ridebam, nunc fleo; heri vigebam, nunc
 infirmor, heri viuebam, nunc morior; heri fe-
 lix apparebam, nunc miser videor. Non tam
 lugeo meum ex hac vita discessum, quàm
 damna dierum, mensium & annorum, in qui-
 bus frustra laboravi, & in vanum ætatis meæ
 fortitudinem consumpsi. Omne tempus ad
 viuendum mihi impensum, in omne peccati
 genus à me fuit expensum: quamdiu vixi, plus

Querimonia
 peccatoris
 morientis.

Temporis
 amissio.
 Bernardus
 ait:
 Omne tem-
 pus tibi im-
 pensum, abs-
 te exigetur,
 qualiter sit
 expensum.

L 5

obē-

Extrema
gaudii luctus
occupat.

Voluptates
cito præ-
tereunt.

Sapient. 5.

Tempus ir-
reuocabile.

obediui meis concupiscentiis, quam Dei inspirationibus & præceptis. Putridum hoc corpus, quod mox vermes in sepulchro deuoraturi sunt, tanto studio curauit: meam verò animam, quæ Deo & Angelis eius mox ad iudicium præsentabitur, contempsi, & bonis moribus adornare neglexi. Ea res est, propter quam in amaritudine anima mea est. O vanitas mea, ô superbia mea, ô voluptas mea, quò abiistis? quò perrexistis? quid mihi profuistis? quid iam mihi reliquistis pro seruitio, quod vobis tota vita mea expendi? nempe remordentem conscientiam. Pro vestro seruitio inimicum me constitui Dei mei, & seruum diaboli: perdidi cælum, & acquisiui infernum: perdidi gaudia infinita, & æterna acquisiui lamenta: priuatus sum societate sanctorum Angelorum, & merui fieri socius ciuium infernorum. Voluptates, diuitiæ, honores, cæteraque fallacis mundi blandimenta præterierunt: & sic sunt, tanquam ea quæ non fuerunt: citò comparuerunt, & citò disperuerunt. Transierunt omnia illa tanquam vmbra præteriens, tanquam sagitta volans, tanquam nuntius præcurrens, & tanquam nauis, quæ præteriit aquam fluctuantem, cuius, cum præterierit, non est vestigium inuenire. Vitæ meæ tempus præterit, dilapsum est, redire non potest: in cuius quamlibet breui morula, ô quanta bona potuissem facere, ô quantos spiritualium bonorum thesauros in horrea cælestia mihi potuissem congregare: qui nunc, cum deficio, reciperent me in æterna tabernacula! de quorum minimo nunc magis gauderem,

derem, quàm super millia auri & argenti. Sed Noeuit dif-
 propositum bonum sine inchoatione, voluntas ferre para-
 sine opere, promissa bona sine executione, & tis.
 crastini nunquam venientis expectatio perdi- Qui non est
 derunt me. Væ mihi, quia tamdiu distuli, tam hodie, cras
 diu conuersionem meam tardavi. Quàm fe- minus
 lix pœnitentia & conuersio matura, quia se- aptus erit.
 cura: quam qui tardè egerit, nescit, an odio an Felix illa
 amore dignus sit: an verè an fictè pœnituerit: multum
 quia verisimilius est quòd ex pœnæ formidine, pœnitentiæ,
 quàm ex Dei pœniteat dilectione. quæ matu-
 ra.

O pecunia mea, ô possessiones meæ, & Diuitias in
 pretiosæ meæ vestes, in quibus mihi solebam morte re-
 complacere, vobis deficio, non vos mihi: vos Inquinus.
 relinquo, vos mecum deferre non valeo. Vti- Exclamatio
 nam atque vtinam vos nunquam vidissem, o- peccatoris
 mniumque viuientium pauperrimus fuisset; iam iam
 certè de vobis, aut malè expensis, aut iniu- morituri,
 stè detentis reddenda mihi non esset ratio. Vti- In eum qui
 nam atque vtinam pastorum campestrium mi- curam ani-
 nimus fuisset, & mei solius curam gessissem: marum ha-
 vt subditorum meorum animas, quarum salu- bet.
 tem neglexi, de manibus meis non requireret Dominus. O Diuitiæ, ô honores, ô delicia
 meæ, non potestis me liberare à morte, à fœ- Mors formi-
 tore, à verme; non potestis me de manibus Dei dabilis.
 viuientis eripere. O mors, itâne me impru- O mors,
 dentem opprimis? quàm amara mihi est me- quam ama-
 moria tua? quàm formidabilis præsentia? quòd ra memo-
 si viuus & valens te præuidissem, & bene vi- ria tuis
 uendo, bene mori didicissem, te iam non time- Tria times
 rem. Beatus es, Arseni, qui hanc horam sem- moriturus.
 per præ oculis habuisti. Tria nunc vehemen- ter

rer timeo. Primum, quando anima mea egredietur de corporis sui ergastulo, in regionem sibi ignotam pergens, & quò vadat nesciens. Secundum, quando iudici est occursura, & ante eius tribunal præsentanda. Tertium, quando irreuocabilem, aut secundum se, aut contra se auditura est sententiam.

Peccatoris
spes venia.
Oratio.
Ezech. 32.

Sed tu, Domine Iesu Christe, cui proprium est misereri semper & parcere: qui dixisti, Quacunque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor: quamuis indulta mihi abs te pœnitendi tempora contempserim, te super omnem hominem offenderim, nec sim dignus vocari filius tuus. Tamen memor miserationum tuarum, quæ à sæculo sunt, da mortem hanc effugere, da optatæ tempora pœnitentiæ. Vitæ meæ aliquot adiace annos, aliquot menses, saltem aliquot dies. Dimitte me paululum, vt plangam peccata mea, vt recogitem tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ: quia si in hoc statu morior, æterna damnatione mulctabor, Quòd si mihi misericorditer condonaueris, post hac iter arripiam duræ conuersationis, eroque religiosus. Tantùm in hoc statu non moriatur anima mea, ne fortè sepeliatur in inferno.

Psalm. 24.

IAM AVDI, QVO MODO MALI-
GNI SPIRITVS SVPER TE RISIS-
SENT, ET AD INVICEM
DIXISSENT.

Dæmonum
ad inuicem
colloquia.
Psalm. 51.

ECce, homo, qui non posuit Deum adiutorem suum, sed sperauit in multitudine diuitia-

uitiarum suarum, & præualuit in vanitate sua. Canamus illi misero debitum mortis canticum, quia filius mortis est, & cibus ignis inextinguibilis: inimicus lucis, & tenebrarum amicus. Sub nobis meruit, se perpetuò nobis mancipauit, multos nobis acquisiuit: debitam laborum suorum ei persoluamus mercedem. Quid autem retribuamus, aliud non habemus, quàm ignem æternum: qui paratus est nobis, & confortibus nostris? Noster est, quia in operibus nostris peccatisque mortalibus comprehensus est. Quid moramur? quid hic otiosi stamus? Eia agite, ligatis manibus & pedibus mittamus eum in tenebras exteriores, vbi est fletus & stridor dentium. Venite & auferamus eum ad omne genus pœnarum, nec sit ei pax in æternum. An aliud expectamus, quàm miseram animam è suo corpore separari, vt excipiamus exeuntem, & voti compotes ad inferni barathrum rapiamus deuorandam: vnde non exeat in sæcula sæculorum?

IAM AVDI, QVOMODO TE DESOLATVM FVISSENT CONSOLATI.

O Miser & miserabilis homuncio: dum voluptates, quibus tota vita tua seruiisti, te dereliquerunt, non tu illas: dum mundo amplius seruire nequis, inuitus & timore pœnæ ad Deum conuerteris, quod non faceres, si adhuc viuere sperares. Statutum est hominibus semel mori, nunc morieris tu, & non viues:

nunc

Dæmones peccatorem inducunt in desperationem. Ex morte imminente

Peccato-
rum obie-
ctione.

Iudicis se-
ueritas.

Retributio
peccatoris.

Illusio mo-
rientis.

nunc abs te repetimus animam tuam. Vide paululum, quanta sit peccatorum tuorum multitudo, de quibus & nulla abs te facta est confessio, & cor tuum nulla attriuit contritio. quo modo moribundus confiteberis, qui viuus & valens vix confiteri possis? vide paucitatem tuorum bonorum operum in comparatione malorum: & quàm modica sunt tua bona opera, ad electorum infinita gaudia. Vide seueram districti iudicis iustitiam, quæ vel de verbo otioso districtam exigit rationem. Totâ vitâ tuâ Deum es persecutus, & putas, quòd morientis sit miserturus? nulla ante mortem acquisiisti merita, nec vlla post mortem te manent præmia. Noster es, quia in operibus nostris comprehensus es: die ac nocte nobis seruiisti, suggestionibus nostris acquieuiisti, opera tenebrarum peregisti, multas animas nobis acquisiisti, sicque regnum nostrum magnopere dilatâsti. Veni veni in caminum ignis, in terram picis ardentis & sulphuris, vbi condignam laboribus tuis rependemus mercedem, tibi nobiscum æqualis erit conditio: quales Domini, tales sunt serui nostri.

O miser, cur suasionibus nostris consensisti? ecce præmium, quod inde reportasti: ecce populus quem elegisti, cum quo in æternum arsurus intrabis infernum. O superbissimum hominum, cur nunc non superbis? cur aliena non rapis? cur iniuriam tuam non vlcisceris, cur gulæ non indulges? cur de aliena felicitate non doles? Vbi tuus libidinosa voluptatis immoderatus appetitus? vbi diuitiarum amor

amor inordinatus? ubi vestes & ornamenta pretiosa? ubi conuiuiorum lautitia? ubi risus & iocus? immoderata lætitia tua quò abiit? quò recessit? Recordare quia recepisti bona in vita tua: lusisti satis, edisti satis, atque bibisti: nulla tibi requies post mortem, & nulla voluptas, noster es, liberet te Deus, si potest, de manibus nostris. Veni, veni nobiscum in terram miseræ & tenebrarum: ubi umbra mortis & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Vnde non ex eas in sæculum sæculi.

Lucæ 16.

Iob, 10.

IAM AVDI QVO MODO AD
DAEMONVM INSVLTVS HORRI-
BILES DE SALVTE TVA DESPE-
RASSES, HAEC
DICENS:

INDUCIAS vsque manè, inducias vel vsque manè: nunc demum video, quòd amplius viuere nequeo: quòd venit vitæ meæ terminus, qui præterite non potest: vellem manere, sed compellor exire. Præcluditur mihi salutis via, negatur misericordia, & spes omnis est ablata: iam non tempus pœnitendi, aut vitam meam mutandi. Adfunt enim parui Aethiopes, horrendæ tortorum imagines, & teterrimi dæmones: qui vt canes exeuntem de latibulis suis leporem, ita & animam meam de miseræ suæ carnis ergastulo præstolantur exeuntem, vt eam & excipiant, & cum amaritudine ad inferni supplicia abducant. Heu miserum me! ubi deget spiritus meus hac nocte? proh dolor! infernus domus mea est in sæculum sæculi, illic

Desperatio morientis.

Canes leporem præstolantes.

Simile.

Psal, 114.

illic habitabo: quia dum quotidie contra conscientiam meam facerem, adificaui mihi domum ad gehennam. Heu misero mihi, quid agam aut quid faciam? circumdederunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me. O Deus maxime, ad quid in hunc mundum me nasci fecisti? cur non fui de baptismo translatus ad tumulum? cur paucitas dierum meorum non est finita breui? melius mihi erat, si natus non fuisset: pereat dies, in qua natus sum. Esto maledictus Deus, qui me creasti; maledictus Sathan & omnia familia tua, omnisque suggestio tua: maledicta terra, quæ me aluit: maledictus venter, qui me portauit: maledicti parentes, qui me genuerunt; & maledicta omnis creatura in caelo & in terra.

Maledictiones desperantium.

Conuertit sermonem ad presentes

Genes. 4.

Admonet presentes.

Qui sunt ii sermones, amici mei, quos confertis ad inuicem? nonne dicitis, quod, confitear, & quod magna est Domini misericordia? Ah, ah, ah, maior est mea iniquitas, quam ut veniam merear: iusto Dei iudicio condemnatus sum: quod scripsit, scripsit, irreuocabilis est sententia. Præterea uiuus & valens vix possem confiteri: tantas habeo iniquitates, peccata, scelera atque delicta: quanto ergo minùs in mortis constitutus agone, & condemnationis meæ iam latâ sententiâ, id poterò? O pœnitentia, ubi es? iusto Dei iudicio, posthac pœnitere non valeo. Dum possem, pœnitere nolui: modò dum volo, pœnitere nequeo. Quotquot hic adestis, amici mei charissimi, meo periculo sapite, & pro agenda pœnitentia mortis tempora non expectate, ne
fimi-

similia facientes, similia patiamini. Memores estote iudicii mei, sic enim erit & vestrum: mihi hodie, vobis cras: felix quem facient hæc nostra pericula cautum. In æternum valete amici mei iterumque valete. Ecce, dæmones miseram animam meam rapiunt, & ad infernum deducunt. Vado ad portas inferi: non videbo Dominum Deum meum in terra viventium: non aspiciam hominem ultra, nec habitatorem quietis.

IAM AVDI, QVO MODO SVA
IN TE BENEFICIA DOMINVS EX-
PROBRANS CONDEMNAS-
SET TE.

O Nullius valoris homuncio, vermis inutilis, miser & miserabilis: quid potui tibi facere, & non feci? Te non lapidem, non arborem, non avem, nec aliud ex animantibus, sed te hominem rationis participem ad meam creavi imaginem & similitudinem. Et quia te mihi similem feceram per naturam, te quoque mihi similem exhibere debebas per voluntatem: quam dum mihi conformare neglexisti, meam in te similitudinem prophanasti. Tamen non dilectus, te dilexi, te mihi displicentem sic amaui, vt in te fieret, vnde mihi placeres. Superbiens præceptum meum contempsisti, tamen contemptus superbientem amare non destiti. Sed vt ad me te reuocarem, legem fidemque meam tibi dedi orthodoxam. Tibi Prædicatores meos misi.

Deus ex-
probrat be-
neficia crea-
tionis.

Suz incar-
nationis
exprobra-
tio.

M te

Passionis.

Membro-
rum Christi
exprobra-
tio.

Oculi.

Aures.

Os.

Manus.

Cor.

te iam olim in mortalitatis tuæ carne visibilis mundo apparui, & de cælestis regni plenitudine in terram pauper descendi: resuscitavi mortuos, illuminavi cæcos, reduxi erroneos, & iustificavi impios. Triginta tribus annis super terram visus, & cum hominibus conuersatus, tibi seruire & salutem tuam non reui procurare: operando, discurrendo, prædicando, ieiunando, pernoctando: & vt infirma tua tollerem, sponte infirmatus sum: pro te sum venditus, traditus, ligatus, consputus, velatus, colaphis cæsus, flagellatus, spinis coronatus, crucifixus, ab omnibus derisus, felle & aceto potatus: & vt mortis tuæ mors fierem, pro te nocente innocens sum mortuus. Pro te vili vermiculo non aurum, non argentum, sed sanguinem meum fudi pretiosum: & pro vilis vermiculi redemptione, pretiosas merces expendi, mihi non peperci, meipsum totum pro te redimendo libentissimè obtuli. Omnia membra mea dedi ad tuam redemptionem, tu verò omnia membra tua exhibuisti ad meam offensam: pro te oculos meos dedi ad lachrymandum, tu verò tuos ad vanitatem mundi conspiciendum: dedi aures meas ad patienter audiendum iniurias & opprobria, tu verò tuas ad libenter audiendum detractiones & turpilogia: dedi os meum ad degustandum acetum cum felle mixtum, tu verò ad gulam, blasphemiam, detractionem, & mendacium: manus meas, & pedes dedi in cruce clavis affigendos, tu verò manus tuas exhibuisti ad homicidia & pauperes spoliandos: cor meum dedi lan-

lancea acutissima perforandum, tu verò tuum dedisti ad voluptatem mundi concupiscendum.

Magis dilexi salutem tuam, quàm meam apud homines gloriam: tu verò plus dilexisti vilissimam creaturam, quàm me tuum Creatorem. Cui si tantum debebas pro te facto, quantum mihi debuisti pro te refeito? si te totum mihi debebas, dum te totum tibi dedi: bis te mihi debuisti, dum te perditum tibi reddidi, quoniam tibi & datus & redditus eras, te totum semel atque iterum mihi debebas, qui totum vivere, sapere, & sentire à me acceperas: qui & feceram te & bene feceram tibi, à quo haberes esse, & bene esse. Nec satis mihi fuit pro te meipsum totum semel offerre in oblationem & hostiam Deo patri, nisi & me tibi in Sacramento quotidie exhiberem videntum, osculandum, palpandum, denique etiam manducandum. Nascens me tibi dederam socium, conuescens in edulium, & moriens in pretium, regnans daturus me in præmium. Quid vel ego, à quo omne datum optimum, & omne donum perfectum, melius dare potui quàm me ipsum? Quid plura? etiam Angeli mei custodiam tibi dederam: tu tamen salutaria eius monita contemnens, contraria operari non timuisti. Te baptismi lauacro ab omnibus peccatis tuis semel ablui, in fide mea orthodoxa te erudiui. Te spiritali morte pluries mortuum, pluries suscitavi, & caelesti regno ob tua scelera iustè priuatum, in pristinam hæreditatem restitui: te ad baptismalem innocentiam sapius

Homo se
totum bis
debet Deo.

Eucharistia.

Iacobi 1.

Angeli custodia.

Venia sapius data.

Voluntas li-
bera.

Psalm. 147.

Matth. 11.

Deus fuerat
redaman-
dus.

Deus crea-
tor suæ cre-
ature a-
mantissi-
mus tan-
tùm cupit
ab eadem
amari.

pius reduxeram, tu tamen eam mox prophanâ-
sti: sapiùs peperceram, & mox recidisti: pa-
radisum tibi aperueram, & intrare noluiti:
gratiam meam tibi obtuleram, & tu eam ne-
glexisti: Te quotidie iuuare paratus eram, &
te in nullo iuuare voluisti: voluntatem tuam
non coëgi, sed merè liberam reliqui: ne causa
tuæ salutis esset occasio necessitatis. Diu te
sustinui delinquentem, paratus recipere reuer-
tentem: tamen ne sic quidem ab iniquitate
tua conuersus es. Non feci taliter omni na-
tioni, & iudicia mea non manifestaui eis: quòd
si in Tyro & Sidone facta essent ea, quæ feci
tibi, olim ad me conuersi in cilicio & cinere
pœnitentiam egissent: quid vltra potui tibi fa-
cere, & non feci? Dic mihi mortalis & passi-
bilis homuncio, quid vnquam passus es propter
me factorem & benefactorem tuum, qui etiam
impassibilis & immortalis pro te passus & mor-
tuus sum? tamen cor tuum reprobum obdu-
raturum obstinatùmque non emolliuit tanta be-
nignitas, tanta flamma, tantus amoris ardor,
tam vehemens amator, qui te talem gratis adeò
diligere. Quo modo, imò quàm sine modo
à te redamari merueram, qui non dilectus te
prior dilexeram?

Pro his aliisque innumeris meis in te be-
neficiis licet parem non posses referre gratiam,
nullam tamen reposcebam aliam, quàm vt me
amantem redamares, propter me saluti tuæ
consuleres, & à peccatis, quæ maximè oderam,
abstineres. Quæ tibi præcipiebam, mihi non
proderant, sed tibi soli, cui præcepta facta erant:

non

non indigebam bonorum tuorum, sed tu meo-
rum. Tu nihilominus reddidisti mihi pro amo-
re odium, & pro bono malum: à me ad dia-
bolum inimicum meum, tibi que hostem infe-
stissimum, ingratus & salutis tuæ inconsidera-
tus defecisti: & turpissimo, crudelissimo, &
nequissimo domino te ultro mancipasti. Ta-
men omnes prædictas iniurias meas, & ingra-
titudines tuas patienter sustinui, te ad miseri-
cordiam diu expectavi: ignoscere paratus, si
ad me in tempore opportuno fuisses conuer-
sus, imò & ad id te vocavi, & quodammodo
rogavi: dum starem ad mentis tuæ ostium, pul-
sans & clamans, Conuertere ad me, & ego con-
uertar ad te: & vocem meam audire contem-
psisti. Iustum igitur est, ut qui me contem-
psisti, dum viueres, à me contemnaris dum mor-
tuus es: itaque discede à me, maledicte, in
ignem æternum, qui paratus est diabolo &
angelis eius, faciem meam non vilurus in sæ-
cula sæculorum.

Maleficia
reddita pro
beneficiis.

Sententia
iudicis Dei
erga pecca-
torem.
Matth. 25.

DE POENIS INFERNI.

CAP. VIII.

Superest, frater charissime, ut nunc audias
quàm dignum operibus tuis supplicium
in illo infernalis barathri profundo tunc
expendisses, adhucque expendes: nisi in tem-
pore opportuno per poenitentiam diuini iu-
dicii latam in te auertas sententiam. Imprimis
qui non peccasti nisi volens, in inferno omnia
mala patieris nolens. Ibi erit suppliciorum

Nemo pec-
cat nisi vo-
lens, ergo
omnia tor-

menta
etiam pa-
tietur no-
lens.

Diuerſitas
pœnarum,

Pro menſu-
ra delicti,
erit & men-
ſura tor-
menti.

Ignis infer-
ni diuerſos
diuerſimodè
exurit.

Iuxta qua-
litatem cor-
poris ſen-
tietur pon-
dus caloris.

Corporeus
cùm ſit, agit
in animam.

& miſeriarum diuerſitas innumerabilis, acer-
bitas intolerabilis, & æternitas interminabilis:
corporis & animæ afflictio erit varia, acerba,
& æterna. Quia perpetrasti diuerſitatem
peccatorum, ideo & patieris diuerſitatem pœ-
narum, nullum hic committis peccatum, cui
illic non respondeat ſuum tormentum: iuxta
modum tui criminis, te retributio ſequetur di-
uinæ ultionis, pro menſura delicti, erit & men-
ſura tormenti: quantum exiget tua culpa, tan-
tum ſenties de pœna. Quamuis enim vnum
idemque ſit ignis gehennæ, non tamen omnes
damnatos exurit ſimili ratione. Sicut & in
hoc mundo ſub vno ſole multi conſiſtunt, nec
tamen eiusdem ſolis ardorem æqualiter ſentiunt,
quia iuxta qualitatem corporis ſentitur & pon-
dus caloris: vnus quoque plus æſtuat, & alter
minus. Et ſicut ab vno eodẽque igne ali-
ter vritur palea, aliter lignum, aliter ferrum:
ita illic in vno eodẽque igne vnus idẽque
non eſt ardor incendii: quia quod hic agit
diſpar valetudo corporum, hoc illic agit diſpar
cauſſa meritorum.

Ignis ille corporeus cùm ſit, detruſas in ſe
reproborum incorporeas animas exurit. Si
enim Dæmones, qui incorporei ſunt, eo igne
cruciantur, ſi etiam viuentium hominum in-
corporeæ animæ ſuo corpore detentæ, corpo-
rali ægritudine affliguntur: cur non illæ poſt
mortem igne etiam corporeo detentæ, ab eo
cruciabuntur? donec ipſas in extremi iudicii
retributione, & generali corporum omnium
reſurrectione, fœtidiffimis ſuis corporibus in-
fe-

felici vinculo rursus colligatas, par cruciet flamma supplicii, quos hic par succendit flamma peccati. Donec peccatores, qui tractauerunt mente, quod peregerunt corpore, simul & mente puniantur & corpore. Donec in anima & corpore pœnas expendant, qui praua animæ desideria corpore explebant; & socia sint in tormentis, quæ hic socia fuerunt in vitiis: eosque par pœna constringat, quos similis culpa inquinat. Ille igitur gehennæ ignis missas in se reproborum animas, ante iudicii diem sine corpore, & post iudicii diem etiam cum corpore, cruciat, exurit, molestat & angit. Veruntamen humano aut diabolico studio non excitatur, nec lignis nutritur: succensione non indiget, nec tamen ardore caret: sed ab ipsa mundi creatione semel à Deo creatus, durat inextinguibilis: & non solum non extinguitur, sed nec eos, quos exurere cœperit, extinguet aut perimet vnquam.

Inextinguibilis est.

Huius autem æterni ignis potentiam nulla vox exprimere, nullus sermo potest explicare: nihil enim est simile in rebus corruptibilibus, siue bonis siue malis. Veruntamen ut aliquam ignis illius accipias imaginem, perpende, dum digiti tui extremum materiali nostro igni tantillo tempore admoues: quæ angustia, quis dolor, qui cruciatus? & tamen hic noster ignis ad ignem illum perpetuum, est velut ignis pictus ad ignem verum. In cuius medio si totum digitum teneres, quantum passionem sustineres? quam magnam, si totam manum: multò maiorem, si totum bra-

Inenarrabilis ignis ille infernalis.

Comparatio ignis nostri ad illum.

Comparatio optima ab igne infernali.

chium: longè maximam, si totum corpus citra mortem vno die sustinere posses: si vna hebdomada, multò plus: si anno integro, plurimum doleres. Hinc cogita si potes, quam infelix erit anima, quæ tanto & tam diuturno igne cruciabitur? metire ex hac temporali pœna, quàm intolerabile sit ipsi animæ, inextinguibilis illius ignis vtroque & intrâ & extrâ ardorem nimium perpetuò tolerare? Ignis qui in præsentis vita est, omnia lucida suo fumo deturpat, sic gehennæ ignis reproborum corpora denigrat & obscurat: quo facies sunt combustæ vultus eorum. In hoc tamen differunt, quòd noster ignis absorbit omnia, quæ recipit, ignis verò infernalis, quos semel susceperit, semper cruciat, & pœnæ suæ semper integros reseruat. Ille naturaliter & ardorem exhibet & fulgorem, hic verò summam exhibet concremationem, & nullum exhibet splendorem.

Simile.

Esaia 13.

Differunt
ignis noster
& infernalis.

Ignis obscurus simul
& lucidus.

Tres pueri
in fornace.
Daniel. 3.

Sed quia in inferno nec ipsius aëris, nec vllum est solatium lucis: ideo quasi fornacis magnæ fumum foetidum obscurumque exhalat, qui ascendet à generatione in generationem: qui quamuis cruciando caligine sua obscuret, & obscurando intolerabili suo ardore cruciet, tamen damnatis etiam ad tormentum lucet. Veluti enim tres illi Hebrææ gentis pueri, Ananias, Azarias, Misael, Regis Nabuchodonosor imperio ligatis manibus pedibusque in succensos fornacis ignes proiecti, è medio ignium incendio illæsis etiam crinibus sunt egressi: & mirâ Dei miserentis dispensatione ignis

ignis ille ne crines quidem aut vestimenta at-
tigit, & tamen vincula incendit: ad inferen-
dum tormentum flamma refrixit, & ad sol-
uenda vincula exarsit. Sicut ergo sanctis viris
ignis ardere nouit ad solatium, & ardere ne-
sciuit ad supplicium: ita e contrario reprobis
gehennæ flamma nequaquam lucet ad con-
solationis gratiam, ne videant unde gaudeant:
sed lucet ad pœnæ augmentationem, vt videant,
unde doleant.

Quandoquidem in obscuritate cruciat, &
lumen ad tormentum reseruat, vt ad suæ da-
mnationis cumulum videant sibi in hac vita
charissimos, pari præ oculis ultione damna-
tos. Sed ne sic quidem amicus compatitur
amico, nec pater filio, nec mater filiæ, nec fi-
lii compatiuntur parentibus: alter inuidet al-
teri, detrahit & murmurat. De parentibus
impiis conqueruntur impii filii: quia ad salu-
tem necessaria eos non docuerunt, delinquen-
tesque non corripuerunt. Parentes etiam
conqueruntur de filiis, quia vt eos ditarent mul-
ta malè acquisiuerunt, malè acquisita non re-
stituerunt, nec de iustè possessis eleemosynas
erogauerunt. Amicus conqueritur de amico,
quòd sibi peccandi fuerit occasio: quòd eius
amore deliquerit, eumque plusquam Deum
dilexerit. Et sicut diues ille epulo eleuans
oculos suos, eum esset in tormentis, vidit Abra-
ham à longè, & Lazarum in sinu eius: ita &
reprobi, iustorum (quorum vitam reputabant
insaniam) vident aliquando gloriam: vt ex in-
uidia

Amicorum
recognitio.

Mutua ex-
probratio.

Amans si-
militer de
amasia sua
conqueri-
tur.

Paradis-
visio.
Lucæ 16.

uidia non solum de suo supplicio, sed etiam de illorum crucientur gaudio.

Pudor mu-
tuus.

Simile.

Fœtor.

Damnati
corpore ni-
hil est fœ-
tidius.

Turpitudō.

Corpus ag-
grauabit
animam.

Corporis &
animæ, mu-
tuum o-
dium.

Eorum oculis assiduè occurrunt facies di-
ræ tortorum, & socii consortes pœnarum: &
sicut experientia videmus, quòd nostram aut
alterius plagam horribilem aspicere non possu-
mus: ita & ipsis pudor est de propriæ vilitatis
consideratione, horror de omnium dæmonum
& damnatorum consortii vilitate, & fœtor de
fœtidissimorum cadauerum innumerabili mul-
titudine. Ineffabilis enim sit fœtor ex tanta
damnatorum corporum multitudine necesse
est, si vnus damnati corpore nullum est ster-
quilinium fœtidius, & nullum cadauer putidius:
si etiam turpius est, quàm si post septimum, aut
octauum diem à sepultura sua resurgat scærens
& corrosus vermibus, & omni fuligine ni-
grius: maiorem enim deformitatem, quam ha-
buerint, dum viuerent, in resurrectione resu-
ment. Quod dum miserimæ animæ suæ infe-
lici collegio colligatum & sociatum fuerit: ipsi
tam graue pondus & tam grauis erit sarcina,
vt nec pedem, nec manum, nec aliquod cor-
poris membrum ex se possit mouere, sed ne
puluërem quidem à suis oculis expellere. O-
mnia membra vinculis igneis arctabuntur, ad
omnia, quæ noluerint, cogentur, & ab omnibus,
quæ voluerint, prohibebuntur. Corpus ani-
mam odio habebit, quòd vnquam malè cogi-
tauerit: anima itidem corpus, quòd mala co-
gitata opere compleuerit, & quòd vterque al-
terum talibus pœnis subiecerit, pœna animæ
in corpus, & pœna corporis redundabit in ani-
mam,

mam, sicut & experientia videmus, quòd
 patiente corpore compatitur anima, & patiente
 anima compatitur corpus.

IN illa picis ardentis terra, in sæcula sæculo-
 rum desolata: miseris damnatis omnimoda
 est desolatio, ex desolatione desperatio, ex de-
 speratione, odium Dei atque blasphemia: cru-
 ciatus æternus, continuus gemitus, eiulatus
 assiduus. Ibi nil aliud auditur: quàm plan-
 ctus, ululatus, fletus & stridor dentium: fletus
 de ardore, & stridor dentium excitatur de fri-
 gore: sicque duplicem patiuntur gehennam,
 scilicet niuei frigoris & nimii feruoris. Sicut
 enim febricitans nunc frigore, nunc in eodem
 loco torquetur calore: sic & damnati ad calo-
 rem nimium, transeunt ex aquis niuium, & vt
 acrius torqueantur, ad calorem immensum,
 de glaciali frigore subitò deoluuntur. Cuius
 tormenti hanc assume imaginem, dum tempo-
 re hyemali summo in extremis digitis laboras
 frigore: quantò plus digitos igni ostendis, tan-
 tò magis frigus sentis. Hinc ergo collige, quan-
 tus erit dolor, dum non solùm in extremitate
 digitorum, sed etiam in toto corpore frigus
 erit maximum: dum de tanto frigore transi-
 tus erit immediatus in tantum ardorem: quò
 maius fuerit frigus, & calor subsequens maior,
 hoc maior erit dolor.

Multiplica-
 tio peccato-
 rum.

Frigus cum
 ardore,

Simile.

Qui hic repleti fuerint satietate, illic cru-
 ciantur fame, & guttam aquæ postulant, nec
 tamen eam impetrant. Per quæ peccauerunt,
 per hæc & punientur, & in quo Deum magis
 offen-

Fames.
 Per quæ
 quis pec-
 cavit, per
 hæc & pu-
 nietur.

Desolatio
omnimoda.

offenderunt, in eo magis cruciantur. Semper igne cremantur, nec funditus moriuntur: semper fumum teterrimum sustinent, & nunquam lumen vident. Implentur fœtoribus, torquentur cum dæmonibus: nullum inueniunt solatium, & nullum consilium: nullam habent spem euasionis, semper eos circundant dolores mortis. In hac vita aliquantulum solatii est ægroto, quando aliqua interruptionis requies est morbo, & quando amicorum fruitur colloquio: illic verò ad augmentum doloris, nulla est interruptio, sed æterna continuatio in tormentis: cessant vndique solatia, inualescunt vndique supplicia: nulla est redemptio, nec vlla est pœnarum alleuiatio. In mundo timor non habet dolorem, nec dolor timorem, quia timor mentem non cruciat, dum iam pati cœperit, quod timebat. Inferni verò ignibus traditi in mediis suppliciis & dolorem sentiunt, & præ doloris angustia assiduè pertimescunt: vt & quod timent, incessanter tolerant: & rursus quod tolerant, incessanter timeant: pœnæ inflictio timoris est augmentatio.

Timor cum
dolore.

Summus
malorum
gradus.

OMnia huius mundi tam bona quàm mala, suis contrariis sunt permixta, nec habent summum suæ perfectionis gradum: quin possint augeri vel minui, & plus minúsue haberi. In inferno autem omnia mala suo contrario impermixta sunt, & in summo máximoque gradu: ea tamen vnusquisque secundùm quòd plus minúsue peccauit, plus minúsue sentit. Veluti summus ibi est dolor, summus ardor,

ardor, summa frigiditas, summa in cunctis malis acerbitas; summa desolatio, summa, in corpore & anima afflictio, ignis inextinguibilis, feruor inmitigabilis, vermis immortalis, frigus inæstimabile, fœtor intolerabilis, mœror inconsolabilis, horribiles tenebræ, flagella cædentium, horrida visio dæmonum, confusio malorum & desperatio omnium bonorum. Habent miseri fletum in oculis, terrorem in auribus, fœtorem, in naribus, stridorem in dentibus, gemitum in vocibus, vincula in manibus & pedibus, & ardorem cruciatumque intolerabilem in membris omnibus. Veluti si ob mentis tuæ oculos tibi quempiam proponas, qui tam in ipsis oculorum suorum pupillis, quàm in singulis membris utrobique & intrâ & extrâ ferrum ignitum & candens infixum habeat: sic ut nec medullæ, nec intestina, sed ne minima quidem totius corporis particula cruciatus immanitate careat, vel eam minus quàm in oculis aliquatenus sentiat. Quid? nõne talem dices in summis versari malis, summisque excruciarì angustiis? Sed quid, quæso, vnicum hoc tormentum ad multitudinem magnitudinèque intolerabilium vnius damnati tormentorum: super quem omnis dolor irruit, præterquam quòd intrâ & extrâ in ferri candentis morem ignem habet inextinguibilem?

Tanta est vnius damnati pœna, ut si ea in singulos, qui fuerunt, sunt & erunt, æqualiter diuideretur, & singuli singulas pœnæ tolerarent particulas, adhuc vnius cuiusque tanta esset pœna, tantus dolor, & tam horrendum sup-

Membra omnia pœnis subiacent.

Simile.

Diuisio pœnæ vnius damnati

Maxima vnius damnati pœna

pli-

plicium, vt superaret omnium martyrum tormenta, etiam in vnum collata; & omnia denique mala, quæ in hoc mundo possent cogitari, videri, & sentiri. Maxima igitur sit necesse est vnius damnati pœna, quæ in innumerabilem distributa multitudinem vnumquemque vltra vires cruciaret. Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus offendentibus se. Omnes pœnæ, afflictiones & tormenta, quæ cogitari possunt in hac vita, si ad minimam inferni pœnam conferantur, sunt solatia: mallétque damnatus omnia illa mille annis perpeti, quàm vno die minima inferorum pœna cruciari. Quantum, putas, supplicii illic irroget Dominus iis, quos reprobat, si hic tam districtè corripit, quos amat? si electos suos in præsentia sic flagellat ad probationem, quantum, putas, torqueat reprobos ad punitionem? Si dæmones plerosque sanctos viros, vt Iob & Antonium, adeò afflixerint, cum tamen non plus possent in eos, quàm Dominus permetteret: quantum, putas, ad perpetuos cruciatus sibi à Deo concessos affligent? ô quales erunt ipso afflictu, si intolerabiles sunt solo aspectu? torquendo non fatigantur, nec peccator in tormentis aliquando moritur, sed vt sine fine crucietur, viuere sine fine in pœna compellitur.

Nam si aurum in igne rutilat, nec ab eo consumitur: & montes Siciliae flammiumi, à mundi initio in hunc vsque diem perpetuis ignibus æstuant, & tamen integri perseuerant: Salamandra quoque potest in ignibus viuere,

Dæmones
torquens
animas.

Aeternum
viuere, & ta-
men cruciari
in igne.

Salamandra.

uere, & non dolere: quanto igitur facilius corpus & anima poterunt in igne illo dolere, & tamen semper viuere? Præterea sicut anima corpus viuificans dolorem tolerare potest, & mori non potest: ita etiam dum corpus immortalitatem & incorruptionem induerit: anima cum suo corpore semper torquebitur, nec ab eo extorquebitur: ab igne inextinguibili (qui vel maximum montem in momento & nictu oculi extinguere & consumere potest) peccator non extinguetur, nec consumetur, vt semper in eo supersit, quod extingatur & consumatur.

Et quia non est vera vita, nisi vbi feliciter viuatur, vbi autem infelix mori non finitur, in ipso mors ipsa non moritur. Ideo peccator qui & bene esse perdidit, & essentialiter esse non perdidit, quin in sempiternum mortuus est vitæ æternæ, & in æternum viuus morti sempiternæ, assidue pati cogitur & mortem sine morte, & defectum sine defectu, & finem sine fine. Sic moritur, vt semper viuatur; & sic viuatur, vt semper moriatur. Sic deficit, vt semper subsistat; & sic subsistat, vt semper deficiat. Sic finitur, vt sine fine sit, & sic cum fine est, vt nunquam finiatur. Et cuius vita hic mortua fuit in culpa, illic eius mors viuax est in pœna: non ad vitæ honorem, sed ad supplicii diurnitatem: ad dolendum magis, quam ad viuendum. Illic solam mortem desiderat, quam hic tam vehementer oderat: quærit mortem, & non inuenit eam: mori appetit, & mors ab eo fugit: hic de corpore nolens educitur, illic in corpore inuita detinetur:

Mors æterna.

Mors vniuersi damnati.

Mors à damnatis desideratur.

mors

mors naturæ animam nolentem pellit de corpore, mors verò gehennæ animam nolentem detinet in corpore: ab vtraque morte communiter illud habetur, vt quod non vult anima, de suo corpore patiatur.

In inferno
nulla re-
demptio.

Nemo vn-
quam ab in-
feris fuit
reuerfus.

Extra infer-
num positi
cruciantur.

Aeternitas
pœnarum.

Qualiscunque annorum terminus excogitatus, dummodò finitus, damnatis esset solatiofus, sed proh dolor, in inferno nulla est redemptio: nec est quisquam agnitus, qui ab inferis sit reuerfus. Infernus enim ita est profundus, vt nullus inde possit ascendere: ita clausus, vt nullus possit exire: ita custoditus, vt nullus possit euadere. Qui illuc semel iuerit, vltèriùs non redibit: qui intrauerit, perpetuò non exibat: quem semel Dei iustitia protulit ad pœnam, eum diuina misericordia vltèriùs non reducit ad veniam. Quòd si ad viuorum terrorem ex Dei permissu huc venientes ad tempus extra infernum ponantur, in nullo tamen eorum pœna minuitur: quocunque iuerint, secum deferunt tormenta flammaram, tametsi carnalibus oculis nostris inuisibilia, sicut & febricitans quocunque proficiscitur, excessiuo calore semper affligitur.

Ad districti iudicis pertinet iustitiam, vt illis nullus detur terminus vltionis, qui quamdiu valuerunt, nullum habere voluerunt terminum criminis, vt illic nunquam careant supplicio, qui hic nunquam carere voluerunt peccato, qui cum sine peccauerunt, quia cum sine vixerunt: qui vtique voluissent, si valuissent, sine sine viuere, vt potuissent sine sine peccare.

Osten-

Ostendunt enim, quod peccato nunquam care-
 re voluerunt, quia nunquam cessauerunt pec-
 care, quamdiu vixerunt. Præterea congruum
 est, vt secundum delectationem peccati men-
 suretur acerbitas tormenti non solum quam
 impii habuerunt, sed quam habere voluerunt:
 Deus etenim non tantum extrinsecas conside-
 rat actiones, sed etiam extrinsecas examinat vo-
 luntates. Cum igitur ex improba voluntate,
 modum non apposuerint in peccati delecta-
 tione: nec vnquam tantam inuenire potue-
 rint in peccato delectationem: quin voluissent
 habere maiorem: idcirco Deus (qui corda pen-
 sat, non facta) pœnas infligit non secundum
 delectationem habitam, sed quæsitam, vt pro
 peccato in tempus infinitum crucientur, qui in
 eo, si possent, infinitè delectarentur. Præterea
 cum tanta sit offensa, quantus ille est, qui of-
 fenditur: ideo peccatum mortale, quo Deus
 maiestate & bonitate infinitus offenditur: me-
 ritò debet infinitum iudicari, & infinita pœna
 meretur puniri. Infinita quidem duratione,
 non acerbitate: finita enim creaturæ capacitas
 infiniti non est capax: cui etiam Dominus, qui
 non continet in ira misericordias suas, citra
 condignum infligit pœnas. Qui, quia pius
 est, eorum cruciatu non pascitur: quia verò
 iustus est, ab eorum vltione in perpetuum non
 sedatur. His amplius, veluti qui vitam dese-
 runt, mortem incurrunt, sic qui summè bo-
 num minimè verentur offendere & deserere, in
 summum malum summumque supplicium me-
 rentur incidere: sicutque digni malo æterno,
 N qui

Infinitum
peccatum

Psalm. 76

Peccatum
momenta-
neum cur
æternaliter
puniat,

qui in se perimunt bonum, quod esse posset æternum. Sicut videmus, quod ius temporalis emptionis dat ius perpetuæ possessionis: verberatio temporalis & transitoria, infert mortem, quæ est perpetua: temporale crimen læsæ maiestatis iugum affert perpetuæ seruitutis: morbus quispiam breui tempore acquiritur, à quo in perpetuum homo non liberatur. Sic damnati cum sine peccauerunt, tamen pœnas sine fine meritò expendunt. Qui dolent se peccasse, & non possunt non peccasse, nec eorum peccata deleri aut purgari valent, quibus semper manentibus semper & supplicia manent.

Venialia
æternaliter
puniuntur.

Deus nec
inulta di-
mittit verba
otiosa.

Simile.

Et quanquam viris iustis parcatur ob leuia, qui districtè in se puniunt grauiora, tamen dum reprobis pro peccatis suis Dominus pœnas infligit, ne verba quidem otiosa inulta dimittit: & qui de magnis peccatis debitores sunt, suppliciiis traditi etiam nouissimum quadrantem persoluunt: & quos magna mala premunt, eos etiam minima in flammis illis vltimicibus pariter affligunt. Et sicut qui brachium ligatum habet, eo nihil operari valet: sic & pœnæ acerbitate, non autem ex Dei dilectione voluntatem habent resurgere à peccatis suis volentem, sed quia à Deo derelinquitur, resurgere non valentem. Quæ licet inde amiserit potestatis effectum, semper tamen habebit malignitatis affectum: & si peccare non possunt, peccandi tamen voluntatem non amittunt: nam mors animam quidem à carne separat, animæ autem propositum non immutat. Sicut enim

electis

electis bona voluntas conuertitur in gloriam, sic reprobis mala voluntas conuertitur in pœnam, & ipsa erit in inferno supplicium, quæ fuerat in mundo peccatum.

Sicut qui Regem offenderunt, coguntur Pœna dag
mni.
Simile. exulare à regno: ita & damnati propter Dei of-

fensam exulant à paradiso: quibus omnes prædicti cruciatus intolerabiles sunt, tamen etiam si aliquis mille superaddiderit gehennas, nihil sunt ad gloriæ illius amissionem. Damnatis enim multò grauissimum est excludi à gloria, & priuari Dei gratia; mansueti piique creatoris odium sustinere, Deumque omnipotentem aduersarium & inimicum habere: quod ipsis tantum generat cruciatum, vt si nulla extrinsecus pœna torqueret, hæc sola sufficeret. Vident enim quòd pro momentanea peccati delectatione acerbissima sustinent supplicia, & pro amore honorum temporalium bona perdiderunt æterna: qui tamen per modicam breuemque pœnitentiam & hæc poterant acquirere, & illa non peccando deuitare.

Quòd si vnus peccati vermis nunquam mo- Conscientiæ
vermis. riens hîc rebus nondum desperatis adeò an-

git, quanto ergo magis tot peccatorum vermis inextinguibilis in æterna illa desolatione cruciari credendus est? dum impii assidue vi- Impii assi-
duè vident
sua mala
tranquata
in speculo.
Simile. dent velut in speculo omnia mala, quæ com-

miserunt, & omnia bona, quæ omiserunt. Nam velut transactis nundinis mercator non solum dolet de suo lucro, quòd amisit, sed etiam de eo quod lucrari poterat, & tamen neglexit: ita

& damnati non solum dolent de peccatis com-

Nota sen-
sentiam.

missis, sed etiam de bonis operibus omissis, de quibus omnibus est tunc pœnitentia, sed inutilis & infructuosa, quia tunc veniam non inueniunt, qui aptum veniæ tempus perdididerunt. Sed post centies millies centena annorum millia, perinde in ipsis iterabuntur supplicia, atque si nihil vnquam perpessi fuissent: sicque sine fine in sæcula sæculorum in illo horrore loco remanebunt.

Conclusio.

Qui talia fando temperet à lachrymis? quis valeat siccis ista referre genis? Hæc horribilia sunt ad cogitandum, terribilia ad narrandum, & graua ad videndum: quàm ergo sunt horribilia, terribilia, & graua ad sustinendum? Si enim tam terribilia sunt solo auditu, quantò magis ipso afflictu? si hic te adeò angit supplicii illius formido, quid illic faciet ipsius intolerabilis passio? Horrendum est incidere in manus Dei viuentis: in mortem viuacem, & vitam morientem. Tu verò, frater charissime, de iis malis non cogitas, & tamen quasi securus ad hæc sine cessatione properas: hæc priùs experieris, quàm de iis quidquidquam cogitaueris. Quod tamen ne fiat, néue speciosa tua membra inextinguibilis illius ignis sint esca, cogitatione in infernum descende viuens, ne illuc in corpore & anima descendas moriens: stude & hæc timere, & timendo vitare. Quid enim proderit ista prænoscere, si non contingat euadere? Nunc igitur, cum possibile sit paruo tempore, si conuertaris ad Dominum, omnia illa euadere cruciamenta, & malorum vlticia effugere tormenta,

Sæcula enim
præuisa mi-
nus feriunt.

&

& præterea bonis perfrui æternis, quæ præparata sunt sanctis: quid differs? quid moraris? & diuina largitione non vteris: antequam vadas & non reuertaris, ad terram tenebro-
Iob, 10.
 sam & opertam mortis caligine, terram miseriae & tenebrarum, vbi vmbra mortis & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat, quod à nobis auertat IESVS CHRISTVS Dominus Deus noster. Amen.

QVINTÆ PARTIS CONCLUSIO.

OB hæc & multa alia, quæ in hanc sententiam dici poterant, planè vides, frater charissime, per te, non per Deum stare: quò minùs à peccatis tuis resurgas, & bene beatèque viuere incipias. Itaque qui permanere noluisti, redi: & saltem post lapsum resurge, qui stare contempsisti: quæcunque in iuuentute, quæcunque in adolescentia commisisti, desle: morum operumque maculas lachrymis terge: quidquid polluerunt opera, diluant lamenta. Inquinatus post aquas baptismatis, renascere ex lachrymis: & sicut modò genitus infans rationabilis & sine dolo lac concupisce, redi vt filius paruulus ad sinum matris tuæ, æternæ Dei sapientiæ, & larga diuinæ pietatis vbera suge: vt sic crescas in salutem, si tamen gustas quoniam dulcis est Dominus. Dole de præteritis, labora pro futuris cauendis, quod vt fiat, in omnibus operibus tuis memorare nouissima
Eccl. 1. 7

Exhortatio
ad peccato-
rem.

Pœnitendum est.
1. Petri. 2.

Abstinendum etiam à licitis.

Vitia quomodo extirpanda. Modus optimus à malis resurgendi.

Virtutes acquirenda.

Post penitentiam non est praesumendum.

tua, & in æternum non peceabis. Tanto maiora quære bonorum operum lucra per penitentiam, quantò grauiora tibi intulisti damna per culpam. Qui te illicita seis commisisse, à quibusdam etiam licitis stude abstinere: qui commisisti ptohibita, tibimet abscinde etiam concessa, & te reprehende in minimis, qui peccasti in maximis.

Quotidie debes paulatim vitia extirpare: primùm vnum diem à gula & luxuria statue abstinere, id quod Deo duce facile succedet: quo die feliciter exacto, itidem totum biduum te propone facturum, quod succedet facilius: postremò totam hebdomadam, hinc totum mensem. Tandem gratia Dei te præueniente & subsequente, fiet vt facillimè abstineas, & totos etiam annos in summa continentia transigas: si quotannis vnum vitium taliter extirpares, breui in virum perfectum euaderes. Ad hunc igitur modum quotidie debes vitia tua extirpare, & in bono crescere. In morum enim disciplina non proficere, est deficere: non ingredi, est retrogredi. Cùm mens ad meliora nititur, quasi contra fluminis decursum nauis ducitur: quæ si à molimine ascendendi resoluitur, sine labore ad ima deuoluitur: in ascensu labor est, in descensu otium. Haud secus nisi ascendendo de virtute in virtutem, iustitiæ coneris apprehendere culmen, de vitio deuolutus in vitium, semper rues in præcipitium. Caue igitur, post penitentiam tibi applaudas, & quasi securus remissiùs viuas, quinimo cautiùs age, & salutem tuam in tranquillitatis portu

tu magis constitue : & licet diuina gratia quotidianam tibi donauerit victoriam , non tamen auferet dimicandi materiam , sed ne quasi confecto prælio superbias , protegentis Dei misericordia semper superesse voluit , quod vincas , vt quantumcunque viceris , nunquam à pugna cesses , semper tibi putans restare , quod superes : donec tibi aduenerit , quod perfectum est , & in te euacuabitur , quod ex parte est , in perfecta illa beatitudinis gloria.

Amen,

Quantumcunque vicerimus , tamen nunquam à pugna cessamus.

1. Cor. 13.

QVINTÆ PARTIS FINIS.

N 4

IN.